

UNIVERZA V LJUBLJANI
TEOLOŠKA FAKULTETA
UNIVERZITETNI ŠTUDIJSKI PROGRAM TEOLOŠKE IN
RELIGIJSKE ŠTUDIJE

Anamarija Novak

BLAŽENI LOJZE GROZDE IN
NJEGOVE PESMI

DIPLOMSKO DELO

Mentor:

Prof. dr. Anton Štrukelj

Ljubljana, 2016

Zahvala

Iskrena zahvala gre predvsem moji družini in prijateljem za podporo in spodbudne besede.

Velik hvala gre Mateji Javeršek za lektoriranje ter Blažu Kernelu za oblikovanje diplomskega dela.

Zahvala gre tudi mentorju dr. Antonu Štruklju za pripravljenost in potrpežljivo spremljanje pri nastajanju diplomskega dela.

Največja zahvala pa gre Njemu, božji Materi Mariji in blaženemu Lojzetu Grozdetu.

Kazalo

1.	Uvod	1
2.	Življenje Lojzeta Grozdeta	3
2.1	Lojzetovo otroštvo	3
2.2	Začetki šolanja v Ljubljani	3
2.3	Lojzetovo privajanje na novosti	4
2.4	Lojze kot navihan fant	5
2.5	Lojze kot odličen in dejaven dijak	5
2.6	Svoje delo posvetil Kralju	6
2.7	»Zgodi se mi po tvoji besedi« (Lk 1,38)	7
3.	Razdelitev pesmi po temah in njihova prepletenost z Lojzetovim življenjem	9
3.1	Notranja zgradba pesmi in retorične figure	9
3.2	Objave	11
4.	Domovinske in narodne pesmi	13
4.1	<i>Slovenski besedi</i>	13
4.2	<i>Dve za slovo I</i>	14
4.3	<i>Fantje, v nas gori</i>	14
4.4	<i>Pevčeva molitev</i>	14
4.5	<i>Sonet</i>	15
4.6	<i>Jutranjica</i>	16
4.7	<i>Slovenija, Slovenija, ti moja rana</i>	16
4.8	<i>Domovini</i>	16
4.9	<i>Misijonarjeva molitev</i>	17
4.10	<i>Pevčeva molitev</i>	17
4.11	<i>Podoba današnjih dni</i>	18
4.12	<i>Pesem slovenske mladine</i>	18
5.	Verske in molitveno izpovedne pesmi	19
5.1	<i>Samota</i>	19
5.2	<i>Materi</i>	19
5.3	<i>Božični sonet</i>	20

5.4	<i>Nazaj</i>	21
5.5	<i>Življenja boj</i>	21
5.6	<i>Nimajo Boga</i>	22
5.7	<i>Jaz sem drevo</i>	22
5.8	<i>Sem mislil</i>	23
5.9	<i>K polnočnici</i>	23
5.10	<i>Tiho stopaj, duša</i>	24
5.11	<i>Udari me</i>	24
5.12	<i>Hostija ti bela</i>	24
5.13	<i>Križ v jeseni</i>	25
5.14	<i>Rad bi bil tvoj, Jezus</i>	25
5.15	<i>Obhajilna pesem</i>	26
5.16	<i>Misel pravi</i>	26
5.17	<i>Pomagaj, Gospod</i>	27
6.	Marijine majniške in drobne pesmi.....	27
6.1	<i>Majski sonet I</i>	29
6.2	<i>Majski sonet</i>	29
6.3	<i>Drobne pesmi 7</i>	29
6.4	<i>Majska</i>	30
6.5	<i>Pomočnica</i>	30
6.6	<i>Maj</i>	31
6.7	<i>Majski sonet III</i>	31
6.8	<i>Šmarnica</i>	31
7.	Dekliške in ljubezenske pesmi.....	32
7.1	<i>Šestnajstletna</i>	32
7.2	<i>Nocoj</i>	33
7.3	<i>Stopi, deklica</i>	33
7.4	<i>Odpusti mi</i>	34
7.5	<i>Ti daj blagoslov</i>	34
7.6	<i>Svetla pot</i>	34
7.7	<i>Ljubezen</i>	35
8.	Pesmi o naravi in letnih časih.....	35
8.1	<i>Trenutek</i>	36

8.2	<i>Spomin</i>	36
8.3	<i>V čolniček bom skočil</i>	37
8.4	<i>Iz nebes pomoč</i>	37
8.5	<i>Pomlad v sonetih I</i>	37
8.6	<i>Brez naslova</i>	38
9.	Priložnostne in razigrane pesmi.....	38
9.1	<i>Mladost ti moja</i>	38
9.2	<i>Četrtošolska glosa</i>	39
9.3	<i>Profesorju doktorju Ernestu Tomcu</i>	40
9.4	<i>Ob Ehrlichovem pogrebu</i>	40
9.5	<i>Naša pesem</i>	41
10.	Pesmi, ki pričujejo o mučeniški smrti.....	41
10.1	<i>Utrinek</i>	42
10.2	<i>Zimsko jutro</i>	42
10.3	<i>Pred spomladjo 1940</i>	43
10.4	<i>Življenja boj</i>	43
10.5	<i>Jutranjica</i>	44
10.6	<i>Groza</i>	44
10.7	<i>Prav blizu je sveti večer</i>	45
10.8	<i>Padajte snežinke</i>	45
10.9	<i>O Pomladi</i>	46
10.10	<i>Obhajilna pesem</i>	47
10.11	<i>V slovo</i>	47
10.12	<i>Rad bi imel</i>	47
10.13	<i>Pevčeva molitev</i>	48
	Sklep.....	49
	Povzetek in Ključne besede.....	51
	Summary.....	52
	Reference.....	53

Seznam uporabljenih kratic in okrajšav

Apd – Apostolska dela

Jer – Jeremija

Jn – Evangelij po Janezu

KKC – Katekizem katoliške Cerkve

Lk – Evangelij po Luku

Mdr – Knjiga modrosti

Mr – Evangelij po Marku

Mt – Evangelij po Mateju

1 Mz – Prva Mojzesova knjiga

oz. – oziroma

Ps – Psalmi

Raz – Razodetje

2 Tim – Drugo pismo Timoteju

1. Uvod

»Svoje zaobljube Gospodu bom izpolnil pred vsem njegovim ljudstvom. Dragocena je v očeh Gospodovih smrt njegovih zvestih« (Ps 116,14–15).

13. junija Gospodovega leta 2010 je v Sloveniji potekal Evharistični kongres, kjer je bil Lojze Grozde proglašen za blaženega. Ob tem je vredno omeniti tudi božjega služabnika Antona Strleta, ki je kot Grozdetov življenjepisec zaslužen za njegovo beatifikacijo. Brez njegove knjige *Lojze Grozde: Mladec Kristusa Kralja* (Strle 1944) verjetno ne bi bilo blaženega Grozdeta. Kongres je bil organiziran prav na dan, ko goduje Strletov krstni zavetnik – sveti Anton Padovanski. Na Evharističnem kongresu sem se prvič srečala z Grozdetovo življenjsko zgodbo, ki me je čisto prevzela. Kot pripravo na ta veliki dogodek smo dijaki Škofijske gimnazije Antona Martina Slomška v okviru duhovne skupine pripravili kulturni dan, kjer so izbrani dijaki zaigrali odsek iz njegovega življenja. Na tem dnevu pa je bila med nami tudi gospa Milanka Dragar, ki nam je povedala še kaj več o Grozdetu, saj je zagotovo velik priprošnjik pri Bogu za nas – mlade. Tako se je v meni porodila želja, da Lojzeta поблиže spoznam tudi skozi njegove pesmi in o tem spregovorim v sami diplomski nalogi, saj veliko ljudi ne ve, da je bil Lojze tako velik ustvarjalec na literarnem področju, kar še zdaleč ni vse. Česar se je lotil, to je opravil vestno in skrbno.

S pomočjo literature vam bom v nadaljevanju predstavila prepletenost Lojzetovih pesmi z njegovim življenjem, saj pesmi ne predstavljajo samo Lojzetovega trenutnega počutja, temveč je treba na vse gledati globlje. Za razumevanje je nujno dobro poznavanje njegovega življenja. Lojzetovo življenje govori kar samo iz njegovih pesmi.

Naloga je razdeljena na tri večje dele. Na začetku bom predstavila podroben življenjepis Lojzeta Grozdeta, pri katerem mi bo v veliko pomoč zapis Antona Strleta. V nadaljevanju bom s pomočjo knjige *Blaženi Lojze Grozde – Pesmi in proza* avtorja profesorja Štruklja pesmi, ki so že razdeljene po temah, povezala z njegovim življenjem. V tretjem delu bom predstavila izbrane pesmi, ki opevajo njegovo slutnjo mučeništva.

Delo *Zazrti v Kristusa*, za katerega je zaslužni papež Benedikt XVI., pravi: »Kakor je Samarijanka postala za Samarijane povabilo k Jezusu, tako je vera vernikov po svojem bistvu oporišče za iskanje Boga v temini takšnega sveta, ki v zelo veliki meri nasprotuje Bogu« (Ratzinger 1990, 32). Tako bi lahko rekli, da je tudi Lojze s svojim življenjem pokazal pot h Kristusu in kot Samarijanka postal povabilo k Jezusu za številne ljudi.

2. Življenje Lojzeta Grozdeta

2.1 Lojzetovo otroštvo

Lojze Grozde se je rodil 27. maja 1923 v Gorenjih Vodalah blizu Tržišča. Zasvetila je luč, kot pravi svetopisemski odlomek: »Zemlja je pognala zelenino, bilje, ki rodi seme po svoji vrsti, in drevje, ki rodi sad, katerega seme je v njem po njegovi vrsti« (1 Mz 1,12). Svoj kraj je imel neizmerno rad, takole ga je opisal: »Sadni vrtovi, pisani travniki in zlate njive, še dalje tam zadaj pa pojo gozdovi. Bela cerkvica gleda s hriba pohlevno vasico pod seboj in prosi nanjo božji blagoslov« (Strle 2010, 108). Rodil se je v revni kmečki družini kot nezakonski otrok. Ko je bil star štiri leta, se je njegova mati poročila in preselila v Impolje, zato sta skrb zanj prevzela teta Ivanka in stari oče. Mater je zelo pogrešal in večkrat hotel pobegniti k njej. V psalmu beremo: »To je moja tolažba, v moji stiski, tvoj izrek me poživlja« (Ps 119,50).

Večkrat je bil osamljen in je jokal. Ko je začel hoditi v šolo, je bil najboljši učenec v razredu. Rad pa je tudi pomagal tistim, ki jim ni šlo. Večkrat je pomagal sošolki Pavlini pri računstvu, saj drugače deklica ne bi opravila predmeta (Dragar 2013, 17). Tako je razvijal svojo solidarnost do drugih. Čutil je odgovornost do drugega, v njem je bila zavest »medsebojne soodgovornosti in vesti«. Njegov cilj je bil biti usmerjen k dobremu in plemenitemu (Luzar 2010, 18). Zelo rad je imel knjige in v šolo ni nikoli zamujal, vse, kar je bilo treba storiti, je opravil pred šolo, saj je deček hrepenel po znanju, kot pravi knjiga modrosti: »Zakaj njen začetek je resnično hrepenenje po pouku, skrb za pouk pa je ljubezen (Mdr 6,17). Imel pa je tudi rad naravo, svojo mirnsko dolino, kar bomo kasneje tudi videli v njegovih pesnitvah. Zelo kmalu se je pokazala tudi duhovna plat, saj je kot majhen deček že molil rožni venec.

2.2 Začetki šolanja v Ljubljani

Vaški učitelj je predlagal domačim, da bi se Lojze šolal naprej, saj bi bilo škoda tako bistrega fanta. V tistem času pa je bila Lojzetova teta Ivanka v Ljubljani pri družini Pogačar kot gospodinjska pomočnica. Ivanka je gospe Pogačar večkrat omenila, kako nadarjenega nečaka ima. To se je gospe zelo dotaknilo in se je bolj zavzela zanj. Tako je

Lojzetova mati »poslala potrebne listine za prijavo k sprejemnemu izpitu« (Strle 2010, 112). Ker pa pisma z datumom Lojze ni dobil, ga je mati poslala v Ljubljano z namenom, da se pozanima o tem in gre hkrati na evharistični kongres. Tako so šli skupaj na Stadion leta 1935. »Evharistija! Evharistija! Ta vtis ne bo nikoli zbledel. Prav kmalu se bo strnil v vzklík: Sonce mojega življenja« (Golob 2010, 8), vendar Lojze na izpit ni bil pripravljen, zato sta se z gospo Pogačarjevo morala še učiti. Gospa ga je opogumljala, naj bo pogumen in da bo z Božjo pomočjo šlo. Kot je pravil njegov ded: »Če je božja volja, se bo zgodilo!« (Dragar 2013, 53), prav tako je bil Lojze zelo »brihtne« glave, tako da je snov usvojil in sprejemni izpit tudi opravil. Lojzeta so večkrat zasmehovali mestni otroci, na kar je odreagirал tako, da je najprej molčal, potem pa jih pometal po tleh. »Ali misliš, da mora biti lump, če ima zakrpane hlače in nepočesane lase?« si je pozneje Grozde izpisal iz Cankarjevega *Kralja na Betajnovi*« (Strle 2010, 114). Kot David – šibak, a vendar premaga sovražnika.

Začele so se skrbi. Vprašanje je bilo, kje bo Lojze stanoval in kdo vse bo to plačal. Številni predstojniki ustanov so zavrnili, da bi stanoval pri njih, ker je bil nezakonski otrok, s katerimi naj bi imeli slabe izkušnje, a končno so se ga usmili v marijanišču. Po priprošnji Marije Pomagaj se je za plačevanje stroškov le našla trgovka, ki je bila pripravljena vsak mesec plačati 100 din. Ker pa je bil Lojze zgleden in uspešen dijak, je dobil še nekaj podpore.

2.3 Lojzetovo privajanje na novosti

Ko je prišla jesen, se je moral Lojze posloviti od domačih in oditi v Ljubljano. Spraševal se je: »Ljubljana, boš od zdaj tudi moje mesto? Ali te bom mogel vzljubiti in se počutiti vsaj približno tako kot v moji vasi?« (Dragar 2013, 68). Mati mu je še dejala, naj se pridno uči in naj ne pozabi na Boga. »To so bili tisti zlati nauki, ki jih dajejo dandanes le še kmečke matere,« je zapisal Lojze v črtici *Študent Janez*, kjer je opisal samega sebe. Na začetku je bil Lojze šibek fantič, boječ, tih, da se je na daleč videlo, da je kmečki otrok. Na začetku ga je mučilo domotožje, vendar je kmalu postal živahen in pogumen. V šoli je sedel v prvi klopi, v prvem letniku je imel težave s srbohrvaškim jezikom, saj ga ni maral profesor, ker je bil kmečki fant in se ni obnašal »gosposko«. Takrat je dejal: »Zmagal bom, pa naj stane kar koli; če sem doma v šoli vse prekašal, ali naj tu capljam zadaj za drugimi, obložen z dvojkami, ko sem vendar sam hotel iti v

šolo!« (Strle 2010, 117–118) Pomislil je, kako bodo vsi, ki so se zavzemali zanj, razočarani – mati, domači učitelj ter gospa. To ga je zelo opogumilo in ob koncu leta je bil Lojze že odličen.

2.4 Lojze kot navihan fant

Ker je bil zgleden učenec, je včasih imel tudi privilegije, seveda takrat, kadar je vse opravil za šolo. Včasih je napravil tudi kakšno neumnost, za katero je bil primerno kaznovan. Bil je zelo radoveden in družaben, med prostim časom je bil vedno v družbi in sodeloval v igri. »Lojze je večkrat hodil ob nedeljah na obiske k družini Pogačar, zanimal se je za vse stvari, naučil se je igrati tarok in bil je najboljši. Liberalci so ga večkrat »dražili«, da je fanatik, a to so poračunali tako, da so se šli dvobojevat na Golovec. Enkrat je celo uro »šprical«, da so lahko šli na dvoboj. Ko pa je bilo treba napisati opravičilo, je rektor napisal, da je vzrok izostanka bolezen, in se pošalil, saj je tisti, ki »šprica«, bolan« (Janez Pogačar 2015). V drugi šoli mu je v učilnici med učenjem neki dijak nagajal. Lojze ga je večkrat posvaril, naj odneha, on pa je še kar vztrajal. Lojze je pograbil nož, ki je ležal na pultu, in mu ga vrgel v spodnjo čeljust, kri se mu je kar ulila. Lojze je prebledel, saj ni mislil, da bo tako hudo. Lojze je ta dogodek zelo obžaloval, a vedno, kadar ga je kdo ustrašoval, mu je dejal: »Ti bom nužč v glavo vrgel!« (Strle 2010, 118–119). Lojze je zelo rad prebiral Finžgarjev roman *Pod svobodnim soncem* in se vživel v glavnega junaka Iztoka, takrat je bil marsikdo tudi deležen njegove moči, zato mu je prefekt kar zaplenil knjigo.

2.5 Lojze kot odličen in dejaven dijak

Lojze pa je seveda tudi rad pomagal sošolcem, ki so imeli probleme v šoli. Rad je molil, posebej rad je častil Marijo in bil sprejet v Marijino kongregacijo z naslovom Brezmadežna. V prvi šoli je pisal in objavljali pesmi v *Izviru*, ki so ga izdajali marijaniški nižješolci. Ker so videli, da je deček sposoben, so ga že kot drugošolca izbrali za urednika. Med prostim časom jih je večkrat zbiral okoli pulta in jim dajal navodila in naročila ter sprejemal prispevke in nasvete. V tretji šoli je že ustvarjal sonete, ki so bili po večini narodnostne vsebine, medtem ko je prej pisal bolj o naravi. V četrti šoli je bil spet urednik. Posebnost tega letnika je bila, da je bil bogato opremljen z ilustracijami in s smiselno ter lepo razvrstitvijo prispevkov. V vsaki številki je bil tudi

značilen poseben del z naslovom »Slovenci smo!« Tu je Lojze največ pisal in ustvarjal ter pokazal svojo narodno plat (Strle 2010, 120). Rad je imel tudi šaljive pesmi. Za slovesnost zadnjega dne četrte šole je Grozde spesnil *Četrtošolsko glosa*, ki je bila objavljena v *Mentorju*. Takšno glosa si je Lojze lahko privoščil, saj je bil vesten učenec in mu noben profesor tega ne bi zameril (Strle 2010, 121–122). Male mature je bil opravičen, saj je bil vsa leta odličen.

2.6 Svoje delo posvetil Kralju

Lojze se je v tretji šoli priključil Katoliški akciji. Sprva se je spraševal, ali ni to preveč resna stvar in, ali se bo mogel brzdati in krotiti temperament (Golob 2010, 14). V to organizacijo je zato vstopil zavestno, saj »je bila pri Lojzetu odločilna misel: Nočem biti povprečnež. Tako velike in lepe naloge, kakor si jo je zastavila Katoliška akcija, se splača lotiti, naj stane, kar hoče« (Strle 2010, 123). Lojze je bil animator – apostol s poslanstvom, ki oznanja preko sebe, s tistim, kar ima, in kaže na tistega, ki vse to daje. Čuti nemoč svoje slabosti, a pri tem zaupa v Božjo moč in Njegovo delovanje (Kunej 2012, 12). »Lojze je živel za apostolat, nekega dne je gospe Pogačar rekel, da bi šel ven iz marijanišča, ker mu je dnevni red onemogočal, da bi še bolj goreče deloval« (Janez Pogačar 2015). V četrti šoli (1939) kot urednik ob prazniku Kristusa Kralja nagovarja: »Mi, slovenska mladina, smo do sedaj večinoma s prekrizanimi rokami gledali, kako že tudi po Sloveniji divja brezboštvo, in se za to nismo menili. Čas je že, da iz spanja in brezdelja vstanemo ... Ko zemeljski kralj kliče svoje podložnike, zapuste ti svoje domove in družine in gredo zanj v boj, čeprav naravnost v smrt. In mi, slovenska mladina, se ne bi odzvali, ko nas kliče naš Kralj, naš najvišji Gospodar, naš Bog? ... Pojdimo na delo, na boj! Zmaga je naša, ker je z nami Bog. Ne skrivajmo se: smo slovenska katoliška mladina. Hočemo povsod Boga, povsod, tudi v umetnosti, tudi v književnosti! Fantje, mi hočemo povsod Boga v naši lepi Sloveniji« (Strle 2010, 124). Vedno močnejši so postajali vplivi Katoliške akcije, ljubezni do domovine in Kristusa, kar se je združevalo v eno. Vse pogosteje je ponavljal geslo: »Vse za domovino, narod in Boga« (Strle 2010, 125). Lojze je bil vsa leta odličnjak in o njem je krožila govorica: »Ta zna vse!«, vendar mu vse ni šlo odlično, zlasti za matematiko in fiziko se je moral zelo potruditi, da je bil med najboljšimi« (Pibernik 2011, 288). Najraje je imel verouk, slovenščino in latinščino. Lojze ni bil tekmovalen, vendar je znal vse. Fakultativno je

obiskoval pouk nemščine in italijanščine, angleščine pa se je učil sam. Učil se je tudi klavirja in hodil k cerkvenemu zboru. Še posebej so ga zanimala načelna vprašanja. O poznavanju katoliških načel je zapisal: »Biti moramo drugim luč krščanskega življenja. Ker pa je življenje odsvit načel, moramo dobro poznati katoliška načela ...« (Strle 2010, 132). Zelo dobro je poznal politične razmere takratnega komunističnega časa. V peti šoli je pridobil novega sošolca Toneta, ki je bil član mladinske komunistične organizacije. Vedno je pridobival dijake na svojo stran, a Lojze mu je preprečeval, utišal ga je včasih kar tako, da je začel s prepevanjem ljudskih pesmi (Golob 2010, 20). Kdor je Lojzeta dobro poznal, je vedel, da se delo, molitev, pesem, žrtev, zabava in trud združujejo v eno: »V božjo čast« (Strle 2010, 133). Ker je bil čas krut, se je vse bolj zavzemal za dobro in pravično, postajal je bojevit in sanjavih pesmi ni mogel več pisati.

Grozde je večkrat poudarjal, da vsak dan vsaj ena žrtev za Kristusa. Posnemal je apostola Pavla, ki pravi, da vse premore v Njem, ki mu daje moč.

2.7 »Zgodi se mi po tvoji besedi« (Lk 1,38)

Svojo gorečnost in apostolat je Lojze v zadnjem mesecu na kongregacijski akademiji na praznik Brezmadežne dejal: »Iz usmiljenja do ubogih, ki nimajo kruha, in še bolj ubogih, ki nimajo Boga, iz usmiljenja do obojih dajmo svoje mlade moči na razpolago Cerkvi, da te uboge rešimo in jih pripeljemo h Kristusu in v novo, lepšo prihodnost!« (Strle 2010, 147). Na zadnjih duhovnih vajah na Taboru v Ljubljani pri lazaristih v sedmi šoli je sklenil: »Vsak dan vsaj ena žrtvica za uspeh pri pridobivanju za Kristusa. Zvečer si izprašam vest.« In to se je tudi uresničilo (Strle 2010, 152). Zaradi velikega dela v Katoliški akciji se je moral marsičemu odpovedati. Bil je vesten in resnični apostol. »Ni se rodil s svetniškim sijem okoli glave, marveč se je moral boriti z vztrajno in odločno voljo in s tem naporom družiti gorečo in stanovitno molitev« (Strle 2010, 168). Vedel je, da je edini temelj in steber molitev. »Gospod, sliši mojo molitev, čuj mojo prošnjo v svoji zvestobi, usliši me v svoji pravičnosti« (Ps 143,1). Vsakdanja molitev pred Najsvetejšim, redna spoved, prejemanje evharistije ter opravljanje pobožnosti prvih petkov. Kot pravi: »Evharistija, sonce mojega življenja!« Vse to mu je dalo moč, da je pričal za resnico sredi vojne vihre (Golob 2010, 20). Grozde je zadnji dve leti redno hodil k sveti maši in vsak dan prejemal sveto obhajilo, vsakih 14 dni pa je opravil spoved. Vse to mu je pomagalo in dajalo moč, da je na poti

vztrajal in tako pokončno hodil za Njim. V veliko pomoč so mu bili *Sveto pismo*, njegova najljubša knjiga *Hoja za Kristusom* ter Ušeničnikovi spisi. Lojze je že od malega govoril, da bo duhovnik. Ko pa je prišel čas za odločitev, je ni mogel sprejeti. Lojze je imel pred očmi samo to, da bi pridobil čim več ljudi za Katoliško akcijo in bil je mnenja, da bi lahko več naredil, če bi bil laik. Zastavljal si je vprašanje: »Kam me pravzaprav Bog kliče, kje je moje mesto? Tvoja volja, Jezus moj, je bila, da sem prišel na svet, naredi z menoj, za kar si me ustvaril. Zgodi se tvoja volja!« (Dragar 2013, 159–160). Lojze je imel zelo veliko notranjih bojov. Vprašanje je, zakaj je Bog dopustil v njem takšno nejasnost in nemir. Bog je zagotovo hotel, da bi se še bolj zatekal k Njemu, bil ponižen in se še bolj odpovedal sebi ter se še tesneje združil z Bogom. Tako je bil Lojze pripravljen za nalogo, ki mu jo je Bog namenil (Strle 2010, 183). Zadnji mesec svojega življenja je bil Lojze zelo zamišljen in resen. Velikokrat se je s svojimi prijatelji in predvsem z duhovniki pogovarjal o mučeništvu oz. o tem, ali bi dal življenje Zanj. Vsa ta pričevanja so odraz, da je Lojze še kako slutil, da se bliža njegov čas in da bo moral izreči svoj »zgodi se«. Za božič leta 1942 je Lojze imel zelo veliko željo iti domov k materi in svojim najdražjim. Ker pa je bilo nevarno, so mu to odsvetovali, vendar je bila želja premočna. Pred prazniki je opravil sveto spoved in prejel obhajilo. Za božič je bil pri prijatelju v Strugah. Za novo leto je bil v Stični, »kjer je opravil pravno pobožnost prvega petka. Zadnjikrat v življenju! To je bila obenem njegova sveta popotnica« (Strle 2010, 192). Z vlakom se je odpeljal do Trebnjega in tam presedel na voz proti Mirni, kjer so voz ustavili partizani in Lojzeta prijeli (Strle 2010, 193). Vanj je bilo uperjeno zarotništvo kot v Jezusa. Kristus in Lojze sta s tem dokazala, da se Bog ne zapira vase, temveč je odprt za vse, ki se zatečejo k njemu po pomoč (Slana 2001, 137). Lojzeta so dolgo časa mučili in ga odvedli v gozd, kjer so mu zadali še zadnji udarec.

S silo so mu vzeli svobodo! Niso ga mogli izzivati z besedami, so ga pa s pretepom in zmerjanjem. A Grozde se kot Jezus, ko so ga obsodili, ni branil. Bil je tam med njimi, in sicer že kot pribit na križu. Šlo je za zarotniški proces, da bi ga razglasili za krivega. Niso bili pripravljeni sprejeti resnice kljub Lojzetovemu dopovedovanju (Slana 2001, 140). Lojze je zagotovo ponavljal Jezusove besede: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!« (Lk, 23,34).

23. februarja so ga otroci našli v gozdu blizu Mirnskega gradu v dolini potoka Vejeršce, in to nezakopanega (Strle 2010, 193). Pokopali so ga 25. februarja 1943 v

Šentrupertu. 13. junija 2010 je bil v Celju Evharistični kongres, kjer smo Slovenci dobili drugega blaženega. Prenos relikvij je bil 25. maja 2011 v romarsko cerkev Marijinega vnebovzvetja in sedaj počiva na stranskem oltarju (Dragar 2013, 209). Tako smo Slovenci pridobili v nebesih priprošnjika, ki je živi zglede ljubezni in darovanja življenja za drugega ter goreča priča za Kristusa in Cerkev do te daritve, darovanja svojega življenja (Luzar 2010, 19).

Lojze je bil vztrajen, trdoživ in odločen, značajan, močne volje in čist; požrtvovalen, »podjeten«, sočuten do drugih, skromen »in željan dejanj, ki študij krščansko pojmuje, ki nadnaravno misli, živi stalno v milosti božji ter skuša v sebi in drugih upodobiti Kristusa, osvojiti dijake za Kristusovo kraljestvo« (Strle 2010, 199–200). Eno izmed njegovih vodil je bilo zagotovo »kdor hoče biti med vami prvi, naj bo vsem služabnik« (Mr 10,44).

3. Razdelitev pesmi po temah in njihova prepletenost z Lojzetovim življenjem

Grozde nam je zapustil 153 svojih pesmi in 22 proznih besedil, v katerih nam odkriva svojo lirično in mistično dušo. V njegovih pesmih prepoznamo vso to njegovo veličino, kako je bil vsestransko nadarjen. Pesmi so bile objavljene v dijaških glasilih: *Izvir*, *Plamen* in *Chrisrophoros*, v Strletovi knjigi o Grozdetu ter v poznejših tipkopisih (Štrukelj 2011, 5).

3.1 Notranja zgradba pesmi in retorične figure

Za Lojzetove pesmi sta značilni mladostno pesniško oblikovanje in izpovedovanje, vendar v primerjavi z ostalimi zelo nadpovprečno. V tistem času je veljala »težnja po urejenih, klasičnih pesniških formah, bodisi rimanih štirivrstičnicah bodisi in zelo pogosto v sonetu.« Take štirivrstičnice najdemo v pesmi *Križ v jeseni*. Njegova priljubljena oblika pa so bili soneti. »Včasih se je odločil za svobodnejšo, kdaj tudi za nekitično obliko kot npr. v pesmi *Večerni glasovi*« (Pibernik 2011, 291).

Poskusil je tudi v skrajni obliki, v pesmi v prozi. Njegov »pesniški izraz je preprost, jedrnat in jasen, metaforika povzeta iz neposredne realnosti, praviloma omejena na epitetonezo: cvetoče ravnine, prijazne vasi, strašna zabloda, lepih dni zarja,

daljna luč neba, našega gozda šumenje, neskladja bolečina, kraljična uročena, svetel plamen, duša mlada, zoreče polje, v vsej snežni belosti snega, v sladkosti neskončni, tišine spev, tvoja bela roka, mladostne sanje, skrivnostna hosta širna, spomin preteklih dni.«

Uporabljal je tudi figuraliko z nagovori: »Fantje, v nas gori; brat, zapojva kot zvonovi; stopi, deklica, z menoj; Gospod, ki v nepristopni luči bivaš; oj, zvonovi, zazvonite; o, mati, glej; o ljubezen sveta, večna.«

Nekaj je tudi retoričnih vprašanj: »Brat, zakaj molčiš; kdo to v meni govori; bo kdo uganil, kdo in kaj je to; kaj ste prešteli nas; kje, spremljevalka, tvoji so obeti. Glede na značaj Grozdetovih pesmi so pogostejše vzklične sestave: Bodi vedno z nami Ti; A vedi, da Slovenci še stojimo; naj čutim, da si vsaj Ti, Bog, z menoj; Z ognjem srca me ogrej; Predobri Ti, o Veliki, moj Bog; Padajte, snežinke, kri z zemlje izmijte; O, zdaj si spet pri nas, ti lepi maj; Izpelji me, Usmiljenje, od tod« (Pibernik 2011, 293).

V kitičnih sestavah se pojavijo figure ponavljanja. Gre za izpovedne pesmi, v ospredje postavi osebno prisotnost, najpogosteje kot prvoosebno. Prav tako je pomembno »duhovno čutenje, globoko prepričanje v dobro vsega, kar nam daje Stvarnik, vztrajno hrepenenje za nedoseženim« (Pibernik 2011, 293).

Motive je zbiral iz narave, saj so se v njem prebudila »doživljanja iz otroških let na vasi.« Nekaj je ljubezenskih in priložnostnih pesmi, a največ jih je duhovne narave. Lojze je živel globoko duhovno življenje, zavedal se je svoje človeške narave, bil je velik častilec Matere in v največji meri je hodil za Gospodom ter se mu ves posvečal. Iz njegovih pesmi se zliwa zaupanje v Božjo voljo in milost, kot poje v pesmi *Moj Bog* (Pibernik 2011, 294).

Po zapisih Lojzetovega prijatelja Arneža so Lojzeta zanimale »zgolj značilnosti njegovih idej, ki jih je izpovedal v literarni obliki«. Njegove pesmi na splošno govorijo o svetu, družini, domovini, naravi, še posebej veliko pozornosti posveti verskemu in duhovnemu svetu. V nekaterih pesmih je zaslutiti žalost in razočaranje nad ljudmi, ki so duhovno revni, to ga je zelo bolelo, zato je še toliko bolj poudarjal apostolat. Kljub temu pa v pesmih vseeno prevladuje optimizem (Arnež 2011, 106).

»Dotaknil se je tudi človeške telesne smrti, ki jo je pričakoval kot naravno neizogibnost, saj tudi v naravi posušeno listje odpade, ko pride jesen. Morda se je tudi on spomnil pesmi iz šolske lekcije o jeseni francoskega pesnika Paula Verlaina, ki je primerjal svojo pričakovano smrt s padcem mrtvega lista« (Arnež 2011, 106).

Ko človek bere te njegove zapise, ki so brez vsakršne jeze, sovražnega govora in maščevanja, je čutiti upanje, vero in ljubezen do človeka in Boga. Izbiral je zelo lepe besede, da človek kar začuti to lepoto slovenskega jezika. Bil je izredno spoštljiv, ni opaziti, da bi uporabljal vulgarizme, kar je v današnjem času čisto sprejemljivo. Grozde se ni naslanjal zgolj na lepote narave, ni podlegel telesnim ljubezenskim izbruhom, ampak je etično usmeril svojo pesniško misel v etos ljubezni do Boga, domovine ter lepote dekliškosti (Slana 2001, 90). »Verjetno je modernim progresivcem predstavljal ne samo zastarelo konservativnost, ampak celo reakcionarnost. Njegove pesmi so vseskozi idealistične. Grozde svojega prepričanja ni skrival ne v debatah in tudi ne v svojih pesmih in spisih. Ker je povzdignil glas verske doslednosti, je izzval nasprotovanje in bolestne kritike pri duhovno pohabljenih izzivalcih. Namesto strahu pred sovražnimi nihilisti je še poživil svojo vero in še odločneje postavil mejnike svojih krščanskih načel. Ostal je dosleden v načelih do konca svojega življenja, tudi ko je padel v roke rabljev« (Arnež 2011, 107).

3.2 Objave

Lojze je prva štiri leta objavljala svoja besedila v *Izviru* in ga tudi urejal.

- a. List *Izvir* obsega 20 letnikov od šolskega leta 1921 do 1945. Manjkata letnika 16 in 19.

Letnik 15 je objavil 5 Lojzetovih pesmi: *Zima prihaja, Jutranja, Na pustni torek, Prišla je pomlad, Sveti Jurij*. Uredil ga je Lojze skupaj s Štuparjem. Letnik 17 prinaša 8 Lojzetovih pesmi: *V tihi večer, Pred hišo, Slovenski fant, Mogočna Mati čuva nas, Požigalec, Pomlad v sonetih, Dve za slovo* (Štrukelj 2011, 7).

Letnik 18 je najbogatejši in »vsebuje 33 njegovih pesmi: *Koroška, Slovenski besedi, Iz meglenih dni, Nimajo Boga, Obljuba slovenske mladine, Božična; Fantje, v nas gori; Domovini; Vodnik, Ilirija je vstala; Prešeren, bodi tebi slava; Sonet, Pesem slovenske mladine, Piju v spomin, Sem mislil, Spomin; Njemu, poj, polje; Glosa, Pust; G. ravnatelj za god; Podobe; Pridi, pomlad; Hrepenenje; Pomagaj, Gospod; Moj Bog, Težak je križ, Materi, V čolnič bodem skočil, Potoček, Moj Bog, Majniška, Na Barju, Slovo; Stopi, deklica*. Poleg teh 33 pesmi je Grozde objavil tudi 11 člankov in povesti« (Štrukelj 2011, 7).

- b. Rokopis *Plamen* obsega 29 letnikov od šolskega leta 1910 do 1945.

V letniku 32 je bil sourednik Grozde.

V letniku 30 je Lojze objavil »18 pesmi: *Življenja boj, Drobne pesmi* (11 pesmi), *Prošnja, Majski sonet, Iz zavrženih poezij, Utrinek, V vrtu, Poet*« (Štrukelj 2011, 8).

V 31. letniku je »objavil 11 pesmi: *Utrinek, Jesen, Večernica, Jesenski večer, Pevčeva molitev, Jaz sem drevo!, Svetonočni sonet, K polnočnici, Barje spomladi, Zimsko jutro, Težak je križ*« (Štrukelj 2011, 8).

V 32. letniku je bil Lojze sourednik in je objavil 3 pesmi: *Svetonočna molitev, Naša pesem, Sanje* (Štrukelj 2011, 8).

- c. Glasilo *Christophoros* je shranjeno samo za leto 3, izdajali so ga sedmošolci Klasične gimnazije v Ljubljani. Prispevki »so po večini objavljeni brez imen ali kvečjemu s psevdonimom. Grozde se je večinoma podpisoval kot Antonov, enkrat tudi Slavko« (Štrukelj 2011, 8).

V tem letniku je Lojze objavil »pesmi s psevdonimom Antonov: *Samota, Obhajilna pesem, Misel, Pesem v prozi*. Brez imena so: *Gospod profesor* (v spomin na prof. E. Tomca), *Trenutek, Pod križem, Cerkvica na gričku, Sonce*. Prozna dela so: *Bodimo srčni!, Misli ob jaslicah* (s psevdonimom Antonov), *Molitve svete noči* (s psevdonimom Slavko). Brez imena: *Praznik Kristusa Kralja*« (Štrukelj 2011, 9).

Lojze je objavljaj svoje pesmi tudi v dijaškem listu *Mentor*. V 25. letniku »(1937–1938) je Grozde objavil dve pesmi (*Rad bi imel ..., Majska*) in v naslednjem, 26. letniku (1938–1939), tudi dve pesmi: *Domovini* s psevdonimom Slavko Vodral ter *Četrtošolska glosa* s psevdonimom Slavko. Ime je sijajno: Lojze, Slavko iz Vodral« (Štrukelj 2011, 9).

- d. V poznejšem tipkopisu je izšlo 88 njegovih pesmi, ki ga je leta 1999 dr. Strle izdal. Slabost tega prepisa je, da ni povsem točen in zanesljiv in se ne ujema povsem z izvirnikom (Štrukelj 2011, 11).

Če primerjamo tipkopis z izvirnikom, vidimo, da so spremenjene posamezne besede, cele vrstice in kitice. Tudi naslovi niso povsem identični. Nekatera mesta pa so povsem enaka. Zdaj imamo večino pesmi iz izvirnika. Upajmo, da so preostale pesmi točno pretipkane in da se bodo našli pristni zapisi Lojzetovih pesmi (Štrukelj 2011, 11).

4. Domovinske in narodne pesmi

Grozde se je zelo zavzemal za lasten narod. Bil je velik buditelj narodne zavesti. Zelo ga je bolela usoda domovine in nesreče, ki so druga za drugo prihajale (Štrukelj 2011, 15). V tretji šoli je pisal pesmi z narodno vsebino, prej pa se je bolj posvečal pesmim, ki so opevale naravo, saj je pogrešal podeželje in otroštvo, ki je bilo brezskrbno (Strle in Pleško 2001, 29). Lojze je živel v prelomnem času, ko je šel slovenski narod skozi težke preizkušnje, bil je narodno zaveden, kar lahko razberemo tudi iz njegovih pesmi in javnih nastopov (Pibernik 2011, 294). V rubriki »Slovenci smo« je Lojze večkrat spomnil na »skrb, voljo, ljubezen in odločno opredelitev, da smo mladina za Slovenijo«. Tako je v mladih »vzbujal domovinsko zavest in zaupanje v božjo dobroto« (Dragar 2013, 120). »Moje pribežališče si in moj grad, moj Bog, ki vanj zaupam« (Ps 91,2). V pesmih se opazi Lojzetova bolečina, ker so ljudje zavrgli prave vrednote. Nagovarja jih k vdanosti ter prosi Boga in Marijo za varstvo. Predvsem pa opeva lepoto Slovenije, za katero je pripravljen tudi darovati življenje.

4.1 Slovenski besedi

Ko so domači izvedeli, da je Lojzetova mati Marija noseča in da je Lojze na poti, niso bili navdušeni, še več, nasprotovali so, predvsem Marijin oče Anton, saj je otrok izven zakona predstavljal sramoto za celo družino. Kljub družinskim preprirom je Lojzeta družina lepo sprejela in zanj skrbela. Nastala je pesem *Slovenski besedi*, ki gre takole.

Slovensko mi mati je pela,
kadar me v naročje je vzela,
slovensko moliti učila,
o Bogu mi je govorila.
In prva beseda je bila,
ki usta so jo izgovorila,
mi moja poslednja naj bo
slovenska še ravno tako.
In v tebi o tebi vesel
ti pesmice glasno bom pel.

4.2 *Dve za slovo I*

Zelo kmalu se je pokazala zavzetost za lastni narod, saj se je za »četrtišolsko knjižico fotografiral z rožmarinom in slovensko zastavico na prsih« (Slana 2001, 47). Pesem *Dve za slovo I* je spesnil v tretjem letniku in jo naslovil na sošolce, da bi jih spodbudil k narodnemu delu v času počitnic (Strle in Pleško 2001, 35).

Fantje, ko domov hitimo,
vsi, ki smo Slovenci zvesti,
ognja v vsako vas nesimo
naše narodne zavesti.

4.3 *Fantje, v nas gori*

V četrti šoli je bil še posebej prežet z rodoljubnim duhom in s tem skušal pritegniti tudi ostale mlade fante. Vse bolj pa je nanj vplivala Katoliška akcija, saj sta se ljubezen do domovine in ljubezen do Kristusa zlivali v eno (Strle 2010, 125).

Fantje, v nas gori,
kot so grmade gorele,
kadar so v naše dežele
divji Turki prišli.
Fantje, v nas gori
ljubezni plamen svetel
do Njega, ki nam je dal
lepe mlade dni.
Fantje v nas gori
ljubezni plamen svetel
do svetih slovenskih tal,
kjer smo na svet prišli.

Lojzetovo povabilo na kongres Kristusa Kralja se je glasilo takole: »Slovenski dijak, ki ljubiš svoj narod, ki čutiš, kar čuti ljudstvo slovensko, ki se zavedaš, da je samo v Kristusu rešitev tvojega malega naroda, ki čutiš v sebi glas, ki te kliče, da pomagaš osvojiti za Kristusa Slovenijo, tvoj Kralj Kristus te vabi ...« (Strle 2010, 126).

4.4 *Pevčeva molitev*

Svoja prizadevanja je izrazil v pesmi *Pevčeva molitev*. Prizadevanja za to, da bi bil res eno z Gospodom in da bi hodil za njim, kot sam pravi: »... rad bi, Jezus, Bog

moj, hoti že zdaj se mi vsaj malo razodeti!« Nadaljuje o Slovencih, ki jih pesem združi in napolni njihova srca in »Ljubezen večno« vžge (Slana 2001, 89). Dviga pa se tudi prošnja, da bi Marija varovala slovensko deželo posejano s cerkvicami.

...ne daj, da kri to zemljo pognoji,
ne daj, da belih cerkvic več ne bo,
naj rod moj ne umrje, naj živi!

Kakšna je morala biti ta prošnja, ko je vedel, da bo prelita nedolžna kri in da bo to njegova kri (Strle in Pleško 2001, 120).

4.5 *Sonet*

Komunizem se je vse bolj vzpenjal in pridobival na moči. Dobro poznavanje krščanskih načel je dober cilj, da dosežemo zvestobo krščanskega nauka, ki utrdi tvoje prepričanje, ki ti ga ne more nihče vzeti. »Jaz vam bom namreč dal zgovornost in modrost, kateri vsi vaši nasprotniki ne bodo mogli kljubovati ali ji ugovarjati« (Lk 21,15). Lojze je dejal: »Mladec, ki ne pozna katoliških načel, je za akcijo neuporaben, je v bitki kakor vojak, ki mu niso dali puške. Kaj bo naredil tak vojak za zmago? Ali bo vsaj sebe rešil? Najbrž niti tega ne« (Dragar 2013, 134). O tem je razmišljal v pesmi *Sonet*, ki govori o tem strašnem zlu in hkrati tudi o slutnji lastnega zemeljskega konca (Štrukelj 2010, 34).

Strašna zabloda je današnjih dni...
zavrgli prave, ravne so poti...
se obsodili, se še sodijo
in lastna sodba jim v propast buči...
Jaz bom pa stopil v sredo naših dni...
Zato planili bodo, vem, na mene,
a vendar me zato ljubezen žene.

»...bodo stegovali roke po vas, preganjali vas bodo, izročali sodiščem shodnic, metali v ječe in zaradi mojega imena vas bodo vlačili pred vladarje in oblastnike« (Lk 21,12).

Ob prazniku Kristusa kralja leta 1939 je mlade nagovoril, naj ne stojijo križem rok, ko zunaj divja vojna, ampak naj gredo na delo, saj jih kliče sam Nebeški Oče (Strle 2010, 124).

4.6 Jutranjica

V pesmi *Jutranjica*, ki jo profesor Štrukelj uvrsti med pesmi o naravi in letnih časih, zadnjo kitico navaja Strle, ki pravi:

A moja pot se ne gubi v temi,
jasno začrtano jo zro oči!
Po njej za narod grem po lepše dni.

Lojze ima točno začrtano pot, po kateri je hodil, ki mu jo je dal sam Kristus. Da je vse to spoznal, je ure in ure preklečal pred Njim in Mu izročal vse svoje življenje. Slutil je, da bo moral umreti za lastni narod in Boga.

4.7 Slovenija, Slovenija, ti moja rana

Gojil in spodbujal je iskreno ljubezen do lastnega naroda. Slutnjo umiranja, ranjenosti in grozot, ki so se dogajale na slovenski zemlji, pa je upesnil v pesmi *Slovenija, Slovenija, ti moja rana* (Dragar 2010, 218).

Slovenija, Slovenija, ti moja rana!
Pozabljena, prezrta in izdana,
sovragom prepuščena brez moči!
Stegnile so krvave se roke,
da te oskrunijo, raztrgajo, zdrobe.
Miruj, srce, miruj – Bog še živi!

»V zaupanju v Boga delati, sejati, da nam bo v času vedrine naročje polno zlatega snopja – če prej ne, pa v času vedrine, ki je nikdar ne zakrijejo oblaki!« (Strle 2010, 151).

4.8 Domovini

Lojzeta je doma čakalo veliko dela in obveznosti. Vse je opravil z veliko ljubeznijo in nič mu ni bilo težko narediti, samo da je lahko pomagal materi. Veliko ljubezen je gojil tudi do lastne države in prav tako ne moremo reči, da je bil nasprotnik političnih strank, rad je bil aktiven na vseh področjih v iskanju neskončne resnice. Kako se je počutil in razmišljal v težkih časih, vso ta popolno predanost božjemu načrtu in vdanost, je upesnil v pesmi *Domovini* (Slana 2001, 116).

Tebi živeti in zate umreti,
moja Slovenija, jaz le želim,
ko ti še lepših dni zarja zasveti,

v tvojih naj tleh svoj počitek dobim.

Pokazal je trdno opredelitev Slovence in Kristusovega bojevnika, ki je pripravljen dati življenje za narod in Boga. Vezala ga je ljubezen do domovine, do slovenskega jezika, slovenstva in do krščanskih vrednot (Dragar 2013, 115).

4.9 Misijonarjeva molitev

Lojze je rad spremljal škofove nagovore, saj so bili zanj spodbuda pri premišljevanju. To je podal v pesmi *Misijonarjeva molitev* (Dragar 2010, 231).

V meni gori! ...

Naj razžari se kot kres vrh gore,
da bo vsa srca zajelo,
zate jih vnelo,
da vse bo slavilo Tvoje ime.

Lojze je vse delal z veseljem in ljubeznijo in z ničimer se ni ponašal. Za svoje geslo je zapisal: »Mar mi je, kdo vidi moje delo od spodaj! Eden edini ga vidi od zgoraj – Bog!« (Strle 2010, 153).

Bil je tudi zelo skrben, saj je nekega popoldneva šel sošolca iskat kar na dom, da mu je sporočil, da bo sestanek pri Katoliški akciji. Ker pa ga doma ni našel, je pri njegovi teti izvedel, da se kopajo in ga je šel iskat tja. Tako se je pri takšnih malih delih videlo, da je resnični apostol, ki se tudi žrtvuje (Strle 2010, 153–154).

Še kako dobro se je zavedal, da je Zveličar odrešil svet z molitvijo in z žrtvijo na križu in takšna pot prav tako čaka njegove učence. Sam je zapisal: »Z žrtvami se osvajajo duše za Kristusa« (Štrukelj 2010, 26).

4.10 Pevčeva molitev

Želja, ki jo je izrazil v pesmi *Pevčeva molitev*, se je izpolnila. Prišel je k Očetu, življenje in smrt pa pojeta »Slovcem novo pesem« in iščeta pot do svojih bratov (Strle in Pleško 2001, 130).

...In nova pesem bo Slovcem vstala,
čez to zemljo, vso Tvojo, se razlila
kot vonj sladko dišečega kadila
in pot si do vseh bratov poiskala,
s sladkostjo svojo srca napolnila
in zate jih, Ljubezen večna, vžgala.

»Fantje, z dejanji potrdimo svojo ljubezen do naroda! Naj nas ne straši to, da nas je malo! Dokler hočemo in delamo, živimo« (Dragar 2013, 144).

4.11 Podoba današnjih dni

Lojze je še z večjo skrbjo in zavzetostjo opravljal naloge Katoliške akcije. V pesmi *Podoba naših dni* kaže trdno narodno zavednost ter zvestobo Kristusu do konca (Dragar 2010, 154). Izpove pa žalost, ker so zavrgli Boga. Lojze je tisti, ki jih bo skušal pregovoriti in jim pokazati pravo pot, a ve, da ga bo to stalo življenja, vendar se on ne bo vdal, saj kot pravi, ga »ljubezen žene«.

Zavrgli sonce, to luč vseh luči
in vse luči, ki k Njemu vodijo,
so obsodili, se še sodijo
in lastna sodba jih v prepast drvi.
Jaz pa bom stopil v sredo naših dni,
potegnil jim obvezo raz oči,
pokazal prave, ravne jim poti,
ki peljejo do vira vseh luči.
Zato planili bodo, vem, na mene,
a vendar me zato ljubezen žene.«

4.12 Pesem slovenske mladine

V *Pesmi slovenske mladine* je Lojze zazrt v mladi rod, ki ima ranjeno duhovnost in zarežane rane nesreče. Kot je sam dejal, mladina potrebuje nenehne spodbude za prava načela (Dragar 2010, 162). Lojze je nekoč dejal, da ne more brezbrizno gledati in stati križem rok, ko vidi, da mladi ne poznajo Kristusa. S tem pogubljuje sami sebe in tudi na druge vplivajo slabo, celo na cel narod (Strle 2010, 126).

V srcih kot kres nam mogočen gori,
kvišku nam hočejo mlade moči,
sije nam čista mladost iz oči...
V boj vsi pogumno planimo,
narod pogube otmimo,
Slovenijo Bogu vrnimo!

5. Verske in molitveno izpovedne pesmi

Te pesmi razodevajo njegovo najbolj osebno globino. Veliko poje o božični skrivnosti in povezanosti z Jezusom pri obhajilu. Marija in evharistija sta posebno povezani z njim, saj gre za dva mejnika njegovega življenja. Mesec maj pomeni Lojzetovo rojstvo, božični čas pa njegovo smrt (Štrukelj 2011, 17–18).

Tabernakelj je bil zanj dom miru, obhajilo pa okus po Gospodu. Kot je sam dejal: »Z Bogom sem močan za tri« (Golob 2010, 4).

V Lojzetu se je zrcalila Jezusova luč in Kristusov obraz je odseval z njega (Ratzinger 1990, 29), kar se lepo vidi v njegovih pesmih, ki so zelo globoke in razkrivajo najgloblje temelje njegovega duhovnega življenja. So kot prošnja za pomoč, da bi tudi sam hodil po pravi poti. Izročča se Mu v roke in poudarja svojo šibkost in dvom. Pokaže bolečino zavrženosti in prosi za tiste, ki Njega še ne poznajo. Božično skrivnost lepo preplete s slutnjo svoje smrti. Predvsem pa poudari, da bo duša dosegla popolni mir, ko bo eno z Njim, in se vedno znova zahvaljuje, ker Gospod bdi nad njim.

5.1 *Samota*

Pesem *Samota*, ki jo je napisal v šesti šoli, opisuje občutek samote in odrinjenosti, kar mu je oblikovalo trd značaj (Slana 2001, 33). Večkrat je našel tolažbo v knjigah, ki so mu pripovedovale o čudežnih dogodkih in mu s tem pregnale samoto (Strle 2010, 110). Prav zagotovo ga je držala pokonci Božja beseda. Kot pravi psalmist: »Zakaj si potrta, moja duša, zakaj hrumiš v meni? (Ps 43,5). Le trdna povezanost z Njim mu je dajala poguma in moči in to je bilo najvažnejše, s tem je imel vse. Nekaj časa je sameval v domotožju in hkrati v želji po znanju, kar je prikrival in si ni upal kar vdreti v družbo. Ves čas je pozorno spremljal način življenja, ki ga ni bil do sedaj vajen, celo tuj mu je bil (Dragar 2010, 114).

... čeprav nihče ne ljubi te,
le Bog z nebes na tebe zre.
Nič nimam, vendar vse imam; ...

5.2 *Materi*

Lojze je od vseh najbolj pogrešal mater, že kot otrok mu je bila odvzeta, ko se je preselila in je Lojze ni smel obiskovati (Arko in Bogataj 2012, 35). Navdih za pesem

Materi je Lojze po vsej verjetnosti dobil, ko je vsakokrat odhajal v Ljubljano in se je poslavljajal od nje.

Nisi govorila,
nisi poljubila
mene za slovo.
Dala le roko
si vso žuljavo
mi v slovo...
Jezik naj molči,
saj besede ni,
ki naj dopove
to, kar čuti le srce.

5.3 *Božični sonet*

Večkrat je svojo molitev zлил kar na papir, ena takšnih pesmi je *Božični sonet*. Ko je Lojze prišel za božične praznike domov, je postavil jaslice in skupaj so pričakali rojstvo Odrešenika. Posebno veselje je naredil s Slovenčevim koledarjem, to je bilo veliko veselje za otroke in tudi mater (Dragar 2010, 189).

V pesmi potoži svoje hrepenenje po ljubezni, da bi ljubil in bil ljubljjen, da ne bi bil sam in da »naj čutim, da si vsaj Ti, Bog, z menoj« (Slana 2001, 37).

Pomanjkanje ljubezni ter zaščite v otroštvu ga je vsekakor zelo zaznamovalo in to je bil en zelo velik križ za mladega fantiča, kar lahko zasledimo v velikih pesmih.

Rad betlehemeski hlevček bi postal,
da dal bi Ti zavetja sred noči,
ves mrzel sredi zime, vendar Ti,
toploto moje duše bi spoznal...
...Ne mudi se – Ljubezen, Jezus moj,
težko Te čakam, sam sem v tej temi,
naj čutim, da si vsaj Ti, Bog, z menoj!

Lojze se svoje pobožnosti ni sramoval, kot je zapisal v sedmi šoli: »Ni me sram moje fantovske pobožnosti!«, saj je bil prepričan, da je pobožnost krepost. Za napredovanje v duhovnem življenju pa sta mu pomagala stalni spovednik in prebiranje verskih knjig (Strle 2010, 174).

5.4 *Nazaj*

V Lojzetu se je vnel boj med dobrim in slabim, ko je videl, kaj počenjajo njegovi vrstniki, in to ga je vleklo v veliko razmišljanje (Slana 2001, 60). Njegova zavzetost je bila zelo močna, saj je bil odličen dijak in zgleden Marijin otrok. Odločil se je, da bo zgleden član Marijine družbe (Dragar 2010, 144), zato se v pesmi *Nazaj* oglašča njegova vest.

Potoval je potnik prek puščave,
poznal je cilj, bila mu smer je znana,
pa ga zmotila ja fata morgana
in šel zaradi nje s poti je prave
Ti sam si k sebi mi pokazal pot
pa so zmotile lepe me oči,
sem pustil j, za njimi šel drugod.
Srce ni srečno, spozna zdaj vsaj,
da vse je laž, resnica si le Ti,
pomagaj mi na pravo pot nazaj!

Kadar je bil malodušen, osamljen ter mu je padel pogum v boju za čistost, ko ni vedel, ali se bo pobral, ali bo zmogel ostati kreposten, je večkrat bil boj s samim sabo. Katekizem katoliške Cerkve pravi takole: »Božje kreposti vere, upanja in ljubezni pravne kreposti oblikujejo in poživljajo. Tako nas ljubezen nagiblje, da Bogu damo, kar smo mu po vsej pravičnosti dolžni kot ustvarjena bitja. Krepost bogovdanosti nas pripravlja za takšno naravnost« (KKC 2095).

5.5 *Življenja boj*

Moč za vztrajnost je Lojze našel v veri, saj Bog ne pošilja preizkušenj preko njegovih moči. V peti šoli je to tudi prelil v pesem *Življenja boj*, kjer je pokazal, da je Bog trdna skala v njegovem življenju (Slana 2001, 96).

Okoli mene strašni boj divja
in jaz sem v tem vrtincu majhen, sam ...
me bo odnesla s sabo sila ta?
Divjaj, življenje, jaz se ne podam,
ne klone mi pred tabo moč duha,
za temelj samega Boga imam!

5.6 *Nimajo Boga*

Kmalu je spoznal, da mora človek sredi mladostnih težav in temin iz Kristusovega življenja črpati srečo in življenjsko radost. Hotel je, da bi to okusili tudi tisti, ki Ga nimajo oz. Ga še ne poznajo (Strle in Pleško 2001, 36). Zasmilili so se mu, ker niso sprejeli sreče, ki jo prinaša le Kristusov evangelij. Poimenoval jih je siromaki, ki zavračajo Večno luč in se izpostavljajo zlu (Dragar 2013, 118). To upesni v pesmi *Nimajo Boga*:

Glej jih, tam gredo;
njih oči mrtve,
sklonjene glave,
v srcih jim bridko.
V srcu jim tema,
mraz je v njih očeh:
že v teh mladih dneh
nimajo Boga.
Vzel jim ga je svet;
pa so vsi mladi,
a vsi žalostni:
zamorjeni cvet.

5.7 *Jaz sem drevo*

Lojze ni mogel stati križem rok in gledati, kako se pogublajo in še druge zastrupljajo ter spravljajo v nesrečo ves narod (Strle in Pleško 2001, 37). V težkih trenutkih se je še bolj oklepal Boga in pri njem iskal moč. V peti šoli je to upesnil v pesmi *Jaz sem drevo* (Strle in Pleško 2001, 85).

Strah me sadov je iz teh,
o, že sedaj me težijo;
kaj če njih teža me zmore,
daj mi, o Močni, opore!

Zato še posebej veljajo Pavlove besede: »Boj sem bojeval« – Lojze nikakor ni imel lahkega življenja (Štrukelj 2010, 28).

5.8 *Sem mislil*

Ko se mu je nebo razjasnilo, je videl, da ni bil v svojih križih sam. V težkih trenutkih se je tako še bolj priklenil Nanj (Strle 2010, 172). Trudil se je za čistost. Čistost oz. odnos do telesa je pri vsakem odraščajočem človeku obvezni del prepoznavanja samega sebe in srečanja s samim seboj. Srečanje s telesom kot čudovitim Božjim darom, z vsem, kar se poraja tako v čustvenem kot v čutnem svetu. Odpiral je pot k popolni in izvirni lepoti in vsak dan zmolil »O, Gospa moja« za čistost (Kunej 2012, 10–11).

Katekizem katoliške Cerkve o čistosti pravi: »Ljubezen je lik vseh kreposti. Pod njenim vplivom se čistost izkazuje kot šola podarjanja osebe. Obvladovanje samega sebe. Tistega, ki jo živi, vodi čistost do tega, da pred bližnjim postane priča božje zvestobe in nežnosti« (KKC 2346).

To je upesnil v pesmi *Sem mislil*.

... In vendar Ti si bil,
mogočni moj Gospod,
z menoj prav vsepovsod,
kjerkoli jaz sem boje bil ...

Strle je zapisal, da se je Grozde moral še bolj boriti kakor drugi. A z molitvijo in Božjo milostjo je tudi to premagal (Strle 2010, 163).

5.9 *K polnočnici*

Za Lojzeta je bil božič najlepši praznik, ki ga je vsega raznežil, zato je moč začutiti to nežnost v njegovih pesmih, saj je kot šestošolec spesnil pesem *K polnočnici* (Strle in Pleško 2001, 115).

... V meni sladkoben nemir,
plaka in čaka srce,
upov so polne želje,
blizu si, dobri Pastir!
V jaslicah Detece glej!
Bolj sem ubog kakor ti!
Kralj moj, pa mraz ti tu ni?
Z ognjem srca me pogrej!

Na njegovem domu niso bili navajeni postavljati jaslic, Lojze pa je to vpeljal, česar so bili njegovi polbratje in sestre zelo veseli (Strle 2010, 188).

5.10 *Tiho stopaj, duša*

Za prve počitnice so Pogačarjevi Lojzeta povabili, da skupaj preživijo dopust na Malkovcu, v bližini Zgornjih Vodal. Sadovnjaki jabolk in hrušk, vinska trta, njive ter zlato valovanje žita so Lojzeta spremljali vso otroštvo, kar tudi opiše v pesmi *Tiho stopaj, duša* (Dragar 2010, 130).

Tiho stopaj, duša mlada,
tiho čez polje zoreče,
kaj mi jokaš, kaj bi rada,
mar ljubezni tople, sreče...

5.11 *Udari me*

V pesmi *Udari me* Lojze iskreno izpove neodločnost, kar se tiče njegove dokončne odločitve. Vedno se je ravnal po vesti in po pameti, premišljeno in v pogovoru z Gospodom (Dragar 2010, 150).

...Pod silno težo sem se ves krivil,
ko svoje sem dejanje prav spoznal,
in da zdrobiš me, sem pričakoval,
a vendar – Bog, kako si milostljiv...

5.12 *Hostija ti bela*

Ko se je Lojze trdno odločil za Katoliško akcijo, je dejal: »Povprečnež pa že nočem biti«.

Lojze je redno hodil v kapelo in molil za tiste tovariše, ki so ga zavračali, in tiste, ki so se oddaljevali od Boga. Redno prejemanje svete hostije »mu je dajalo moč in upanje, da bo Božja pravičnost zmagala«. Svoj odnos do Rešnjega telesa upesni v pesmi *Hostija ti bela* (Dragar 2010, 201).

Hostija, ti lepa, bela,
v Tebi Jezus – Bog prebiva,
mojim se očem prikriva.
Duša ga je zahotela,
ga srce je zaželelo,

da bi v sebi ga imelo...

Lojzetu je bilo povsem razumljivo, da je Jezus v podobi kruha dokončna in resnična daritev, da Jezus preoblikuje svojo smrt v duhovno sprejemanje – v ljubezen, ki se popolnoma razdaja (Ratzinger 2005, 25–27). »Ker je Kristus navzoč pod podobama kruha in vina, se verniki udeleže tudi večerje kakor pri zadnji večerji. Zlasti pa je še naravno, da se sveta maša kot misterij konča z zedinjenjem z Bogom. Na zvezo s sveto daritvijo jasno kaže prelepa antifona pri svetem obhajilu: »O sveta večerja, v kateri se prejema Kristus, obnavlja spomin njegovega trpljenja, napolnjuje dušo z milostjo in se nam daje zastava prihodnje slave!« (Dragar 2010, 207).

5.13 Križ v jeseni

Lojze je naredil veliko žrtev in samoodrekanj, da bi pomagal drugim. Med počitnicami leta 1942 je delal na železniških progah na Brezovici in v Borovnici, spoznal je mlade ljudi, ki so ga zelo razočarali, saj so bili neodločni, kar je tudi upesnil v pesmi *Križ v jeseni*. Lojze je večkrat dejal: »Kako versko mlačni in nravno pokvarjeni so mnogi mladi ljudje! Joj, to nas čaka dela! Kakšne nazore imajo! Nič ni čudnega, če je potem tudi njihovo življenje tako, da se Bog usmili! Silne naloge ima Katoliška akcija ... Delati bomo morali za notranjo prenovitev, moliti in se žrtvovati!« (Dragar 2010, 214–215).

Kakor da bi zajokalo
težko, sivkasto nebo,
tisoč kapljic tiho palo
je na žalostno zemljo...
Nemo Bog mi pritrjuje,
glasno govore oči:
»Da, ves svet me zaničuje
in molče poslušaj ti.«

5.14 Rad bi bil tvoj, Jezus

Iz vedenja, dela in molitve se iskri prijateljstvo z Bogom. Lojze je Kristusovo luč nosil med temna in zasenčena srca, da jih priključuje v svetlobo k Usmiljenemu Jezusu. Ljubezen, ki je zrasla in vzklila v Materini ljubezni, se daje mladim, ki so pozabili, kaj sploh je ljubezen. Lojze se je pogovarjal z njimi, jih spodbujal, nagovarjal k spreobrnjenju. V nov dan je vstopil z jutranjo molitvijo s priporočitvijo k Materi in s

prejemom svetega obhajila. Otroško ljubezen do Kristusa izrazi v pesmi *Rad bi bil tvoj, Jezus* (Dragar 2010, 216).

...Rad ves bil bi Tvoj, Jezus, moj vladar,
rad bi izgorel Ti v prijeten dar,
pa poglej, kako sem človek, ves šibak.
Omaje me, zasučé vetrič vsak.
Brez Tebe pač ne more Te doseči,
a vendar rad bi k Tebi, svoji sreči.

5.15 Obhajilna pesem

V *Obhajilni pesmi* se kažejo njegove bit, polnost in cilj življenja. Z ljubeznijo do evharistije je zmožgal premagati vse težave, s katerimi se je srečeval. Bil je zgled tudi drugim vrstnikom, rasel je v ponižnosti in skromnosti (Dragar 2010, 222).

...Tih je Njegov korak,
dih je Njegov sladak,
duša zdaj vsa se odpri!
Sprejmi Ga v svoj objem,
vsa se utopi v Njem,
potlej od sreče umri.

Zaslужni papež Benedikt XVI je v knjigi *Bog nam je blizu* dejal, da je žar Kristusove daritve ravno v tem, da nismo od njega ločeni, saj nas prenaša in nosi. Postane eden izmed nas, naši grehi postanejo njegovi in njegovo življenje postane naše. »Sprejema nas res na način, da bi postali dejavni z njim in po njem, da bi postali sodelavci in sodarovalci, udeleženci skrivnosti.« Pri sami daritvi se srečata nebo in zemlja, in ne samo to, tudi prejšnja in sedanja Cerkev od tukaj in drugod (Ratzinger 2005, 41–43).

5.16 Misel pravi

Lojze je bil znan po pobožnosti in vztrajnosti pri nagovarjanju za delo v Katoliški akciji, pa tudi žrtev ni manjkalo. Bil je neutruden in neustavljiv Kristusov bojevnik kljub težkim razmeram. V pesmi *Misel pravi* (Dragar 2010, 229).

...Pa si močna, ti sirota,
da te pod seboj ne stre?
Vsemogočna te Dobrota

z močno naj roko podpre.

Katekizem katoliške Cerkve o življenju v Kristusu pravi: »Svetemu ljudstvu ostane naloga bojevati se s pomočjo milosti od zgoraj za to, da bi prejelo dobrine, ki jih obljublja Bog. Da bi Kristusovi verniki imeli v posesti Boga in ga zrla, zatajujejo svoje poželenje in z božjo milostjo zmagujejo nad zapeljivostmi naslade in moči« (KKC 2549).

5.17 Pomagaj, Gospod

Lojze je imel tudi duhovne boje. Kljub veliki molitvi je Satan vedno znova in znova »segal po njem«, ampak Lojze se ni dal, vedno znova je šel v boj, da si je pridobil lilijo čistosti. V svojih zapisih je zapisal: »O, ko bi le zmogel! Potem bi kljub vsem zunanjim viharjem občutil sladkost miru, ki si ga Ti, moj Gospod, prinesel na zemljo. Potem bi se ne bal ničesar, niti smrti ... Moj Bog! Naj spoznam sebe, naj spoznam Tebe, naj uničim sebe, naj s Tvojo roko ustvarim iz sebe Tebe ... Tebe, Gospod, ki si sonce mojega življenja!« (Arko in Bogataj 2012, 71–73).

Tak duhovni boj upesni v pesmi *Pomagaj, Gospod*.

...Sem videl dušo svojo
umazano od hudobije,
pa Tvoja kri nanjo se vlije
in kmalu opere jo vso.
Tedaj sem zaslišal glas Tvoj:
»očiščen si, pojdi v življenje,
kjer naj te ne straši trpljenje,
ker bom jaz vedno s teboj...

6. Marijine majniške in drobne pesmi

Lojzetovo življenje je bilo na poseben način zelo povezano z Marijo, zlasti ob šmarnični pobožnosti. Še posebej pa je z njo povezan datum njegove smrti 1. januar 1943, saj takrat praznujemo praznik božje Matere Marije ter v šolskem letu 1942/43, ko je bil izvoljen za predstojnika Marijine kongregacije.

V *Brezjanskih pogovorih* profesor Anton Štrukelj navaja 12 vidikov, ki kažejo na to, da je bil Lojze velik častilec Marije. Kot prvo navaja redno molitev rožnega venca, kot srednješolec je stanoval v marijanišču in mu je postal kar drugi dom. Kot Jezus je Lojze

v tej hiši »rasel in se krepil«. Poleg Katoliške akcije je bil Lojze tudi zelo dejaven v Marijini kongregaciji, katere predstojnik je bil. Lojze je bil popolnoma predan Božji volji. Kot ga opisujejo tisti, ki so ga poznali, se ga spominjajo po izreku »če je božja volja«. Na zadnjih duhovnih vajah je sklenil, da bo vsak dan naredil eno žrtev pri pridobivanju za Kristusa. Kot peti vidik profesor navaja Lojzetovo prizadevanje za čistost. Kot vsak mladostnik se je tudi Lojze srečeval z raznimi boji. V svojem dnevniku je zapisal »skoraj bi obupal. Toda ne! Znova grem v boj, da si pridobim nazaj lilijo čistosti!« Pri tej vzdržnosti mu je pomagalo vestno učenje, saj je bil vedno zaposlen. Šesti vidik pa je bil ta, da je Lojze neomajno zaupal svojemu Očetu. To vztrajnost za takšno krepostno življenje je Lojze črpal iz vsakodnevnega prejemanja svete evharistije, češčenja Svetega Rešnjega telesa ter pobožnosti do Marije. Kot osmi vidik lahko izpostavimo to, da je bil apostolski gorečnej. Že vnaprej je izpolnjeval in živel koncilsko sporočilo, ki je še posebej aktualno za današnji čas. Lojze je najraje prepeval dve pesmi, in sicer *Povsod Boga* in *Kristus Kralj*, kar kaže tudi na njegovo življenje. Na poseben način pa mu je bila pri srcu Fatimska Gospa. Na večer, ko so ga prijeli, je imel poleg *Hoje za Kristusom* in drugih knjig tudi podobice Fatimske Marije, da bi v domači župniji širil pobožnost prvih sobot. Vse do konca je spodbujal ljudi k pokori in molitvi za rešitev sveta. Brez obotavljanja, Lojze je mučenec, ki je dal svoje življenje za lastni narod in Gospoda, kar je največji dokaz ljubezni. In zadnje, Lojze je vzor mladim v češčenju evharistije, v pripravljenosti za žrtve in seveda apostolsko poslanstvo – voditi mlade h Bogu (Štrukelj 2010, 22–39).

Opazi se, da se v pesmih pojavljajo prebujanja pomladi kot opis meseca maja in šmarnic. Vsa narava časti Marijo in ji poje. Pravi, da mu Marija kaže pot in ga kliče ter tudi sam prosi Očeta naj mu pošlje Vodnico.

Katekizem katoliške Cerkve o Marijinem materinstvu pravi, da »nenehno traja – od časa privolitve, ki jo je v svoji veri dala ob oznanjevanju in jo je brez omahovanja ohranila pod križem, pa prav do večne dovršitve vseh izvoljenih. Vzeta namreč v nebesa te zveličavne naloge ni odložila, temveč nam z mnogotero priprošnjo še naprej pridobiva darove večnega zveličanja ... Zato blaženo Devico kličemo z naslovi priprošnjice, pomočnice, besednice in srednice« (KKC 969).

6.1 *Majski sonet I*

Ko je napočil čas odhoda v Ljubljano, ga je mučilo strašno domotožje, vendar je vedel, da bo novo okolje prerodilo njegovo mlado dušo. »Gospod, moja moč in moja obramba, moje pribežališče ob dnevu stiske« (Jer 16,19). V njem se je odprla stiska, ki jo je zlil na list v pesmi *Majski sonet I* (Slana 2001, 41).

Otrok sem bil še skoraj nebogljen,
ko moral iti sem na svojo pot...
v mladostne sanje sem bil zatopljen.
V njih gledal sem jo brez težav, zato
sem stopil nanjo brez skrbi,
pojoč veselo pesem mladih dni.

6.2 *Majski sonet*

V *Majskem sonetu* moli in prosi Gospo za čistost:

Daj, Mati, lilijo mi zdaj v levico!
Kako je lep ta Tvoj grede cvet;
ponesem čistega ga zdaj med svet!
Zato mi, Mati, daj še meč v desnico,
da branil bom cvetlico belo z njim,
da je v sveta vrvenju ne izgubim.

Lojze se je vedno izogibal nevarnostim, ki bi ga omadeževale in vedno znova je goreče prosil za lilijo čistosti in se s to prošnjo tudi priporočal Devici Mariji. Če je bila kje kakšna past, se ji je izognil (Strle 2010, 165).

6.3 *Drobne pesmi 7*

Lojze je zelo pobožno častil Mater Marijo. »Marija, moja mati, jaz tvoj otrok!« Vsa gimnazijska leta je prejemal sveto obhajilo ob Njenem oltarju. Veliko pesmi ji je posvetil, ena takih je *Drobne pesmi 7* (Strle in Pleško 2001, 99).

O Marija, maj prihaja,
z njim na zemljo Ti prihajaš,
svojo mi roko podajaš,
da popelješ me do kraja,
kjer tvoj Sin, moj Bog, kraljuje,
s srečo srca napolnjuje.

Svet je ta kraj, draga Mati!
Tvoje šmarnice dehtijo,
bele svečice gorijo,
tu mi hočeš Njega dati!

6.4 *Majska*

Lojze je bil član Marijine kongregacije, to je bil njegov trden temelj, na katerem je gradil svojo hišo. Marija ga je vzgajala, varovala in pripravljala za življenje. Ta Ljubezen še posebej izžareva v pesmi *Majska* (Dragar 2010, 149).

...Šmarnic šopek bi nabral si
in Mariji v dar
bi v kapelici na vasi
ga položil na oltar.

6.5 *Pomočnica*

Večkrat, ko je šel k teti na obisk, se je ustavil pri Mariji na Rakovniku (Strle in Pleško 2001, 100). Vse pesmi, posvečene Nebeški Materi, so polne miline, občudovanja in spoštovanja. Sprejel je vso Marijino skrb, vzgojo, njene nasvete, trudil se je ostati v milosti in rasti v njej. Marija mu je bila največja Pomočnica in Vodnica, napisal je pesem z naslovom *Pomočnica* (Dragar 2010, 228–229).

Srcu pošlji Pomočnico,
da predrami ga iz spanja,
daj mu pravega spoznanja.
Daj do sebe mu Vodnico
da na potu kje ne zajde,
da po njej do Tebe najde...
In Marija zdaj prihaja,
svojo roko mi podaja,
da popelje me do kraja,
kjer moj Bog kraljuje,
s srečo srca napolnjuje.

Grozde posebej ne omenja Brezij, vendar je dokaj očitno, da se je tudi k Brezjanski Mariji priporočal, kar lahko vidimo iz zgornje pesmi (Štrukelj 2010, 21).

6.6 *Maj*

V peti šoli je spesnil pesem *Maj*, kjer je izpovedal močno hrepenenje in trenutek samote. Upadel mu je ves pogum in pogled se mu je zameglil, a oporo je vedno našel v Njem (Štrukelj 2010, 31).

...a jaz sem v tebi sam in žejen,žejen...
...Če pa za mene tu ljubezni ni,
daj luči mi, da Te, o Bog, spozna,
težko, tako težko je biti sam ...

Lojze je sicer imel dobre prijatelje, vendar se z njimi ni mogel pogovarjati o stvareh, »za katere se je zaradi večje duševne razvitosti sam zanimal«, zato se je večkrat počutil osamljenega (Strle 2010, 170).

6.7 *Majski sonet III*

Prav zagotovo je njegov odnos do deklet pogojevala domača vzgoja, kasneje ljubljanska šolska vzgoja ali pa se je odločil za premagovanje telesne izpolnitve zaradi obvladovanja strasti, saj je božja navzočnost najvišja vrednota ljubezni. Kot petošolec je napisal pesmi *Majski sonet II* in *III*, ki izražata hrepenenje po dekletu in ljubezenski skušnjavi. *Majski sonet III* govori o tem, kako je prišel na razpotje, kjer sta ga vabili enkrat leva drugič desna stran. Nato je prišlo spoznanje (Strle in Pleško 2001, 32).

O Bog, jaz se pogrezam tu v samoti,
izbral sem nevede nepravo pot;
da tu poginem, Dobri moj, ne hoti!

Končno se je odločil, da bo hodil po poti, ki strmi k višjim krepostim in k tisti sreči, ki je Prava (Strle 2010, 122).

6.8 *Šmarnica*

Lojze je hrepenel po življenju v naravi, po miru, daleč stran od hrupa in mesta, pogrešal je kmečko življenje. Lojze je bil pošten hribovec, dobrosrčen in poln otroške ljubezni. Znova in znova se mu je porajal dvom, negotovost o izbiri poklica. S prošnjami je hodil pred božjo Mater Marijo in Gospoda, da bi se pravilno odločil. Potihem je v njem gorela želja po duhovniškem poklicu, a skelela ga je misel na to, da je v krstnem listu bilo okence pri imenu očeta prazno. Vse to je položil pred Njega, saj kot je dejal: »Če je Božja volja, se bo zgodilo!« (Dragar 2010, 225–226).

»Zaznamovan s primanjkljajem biološkega očeta je bila odskočna deska za večje iskanje pravega Življenja. S tem se tudi kaže bistvo Božjega učlovečenja – Biti eno z Bogom« (Kunej 2012, 8–9).

V pesmi *Šmarnica* je zaslutiti to skrb in obenem to predanost.

...Morda srce najde tam, kar si želi,
morda zanj cvetica zadehti,
a šmarnica je moj najljubši cvet.

7. Dekliške in ljubezenske pesmi

Njegovo premišljevanje in sklepanje odnosov med fantom in dekletom je bilo premišljeno in resno. Kot je sam dejal: »Do deklet bom zmeraj storil le to, kar je potrebno.« Kar pa ne pomeni, da nobenega dekleta ni pogledal (Dragar 2010, 220).

Vsak večer si je izprašal vest in zmolil »O Gospa moja« za čistost. Lojze ni pogledoval za dekleti tako kot njegovi vrstniki. Dejal je, da raje umre, kakor da bi se omadeževal. Do deklet je bil prijazen, a vendar malo zadržan. Enkrat je celo dejal, da ne bi imel nič proti življenju s preprostim zdravim dekletom in življenju na podeželju (Golob 2010, 40).

Po prebiranju pesmi se v prvih kiticah opazi, da je hrepenel po dekletu in klical Boga, naj bdi nad njima, v zadnjih kiticah pa se sprevrže v odločitev, da bo ljubil le Njega. Vidi svojo pot in to ne bo pot z dekletom, ampak pot trpljenja in darovanja.

7.1 *Šestnajstletna*

V pesmi *Šestnajstletna*, ki jo je po vsej verjetnosti navdihnila Angelca, dekle s podeželja. Po pripovedovanju naj bi šlo za simpatijo do nje, kajti ko se je Lojze vrnil v Ljubljano, je razmišljal, da bi opustil študij, če bi le dobil pošteno, lepo in marljivo dekle s kmetije (Slana 2001, 98). Takole pravi:

Bilo je prvič, pomlad je cvetela,
ko zmotil je tišino mojih dni...
Če šel je k Tebi, naj me čaka v rajju,
če je pozabil, bom le Tvoja jaz,
če pome pride, blagoslovi naju.

Izražena pa je tudi slutnja konca in z njim neizpolnjena ljubezen, saj ga je Bog klical drugam in imel z njim drugačen načrt. Lojze je začutil magično ljubezen (Slana 2001, 102).

7.2 *Nocoj*

V ljubezni do deklet najde svoj veličastni dušni odsev Božje ljubezni. Še več, čeprav je do deklet zadržan, ima pravzaprav vse, saj zre nanj Bog iz nebes. V pesmi *Nocoj* kot mladenič v verzih stopa z deklico k Bogu po blagoslov. Zanj je deklišтво čudež stvarstva, kot je rekel Jezus: »Ljubite se med seboj, kakor sem vas jaz ljubil.« V petem letniku je napisal to pesem, kjer je zaljubljenost prelil do deklice Angelce Butolin. Obljubil ji je, da jo bo obiskal za božične praznike. A zaman sta ga z Lojzetovo mamó čakali (Dragar 2013, 191).

Nocoj me, drago pričakuj dekle,
ko vas po delu trudna vsa zaspí,
ko v tisoč lučkah nebes zagori,
potrkal bom na tvoje okence!
... Saj me ne bo, le bodi brez skrbi!
Ne boste zvezde več me goljufale,
ne boste več mi sonca zakrivale.
Po novih potih šel bom v nove dni,
srca in duše Bog je le vladar,
šla moja pot bo pred njegov oltar.

7.3 *Stopi, deklica*

Ni izraženega trpljenja zaradi neuslišane ljubezni. Kadar se je zazrl v dekliške oči, je videl v njih Božje delo (Slana 2001, 92). V kratki pesmici *Stopi, deklica* primerja ljubezen dekleta z ljubeznijo do naroda in Boga in vnovič potrjuje globlji odnos do deklet (Slana 2001, 93).

Stopi, deklica, z menoj
v log, kjer rožice cveto,
drobne ptičice pojo:
to, predraga, dom je moj.
Glej, nad njim se pne jasnina,
moja pesem v njej doni,

v tisočih glasih se oglasi:
Narod, Bog in domovina!

7.4 *Odpusti mi*

V šesti šoli v pesmi *Odpusti mi* izraža predanost vsega svojega življenja Bogu. V njem se je postavljalo vprašanje, kje bo največ naredil za svoje ljudstvo, zato je zelo razmišljal o duhovništvu. Grozde se je spraševal, kam ga Gospod kliče in kje je njegovo mesto. Ko so ga vprašali, kaj se je odločil, je odgovoril, da sam ne ve, vse bi rad, a to je najslabše (Strle in Pleško 2001, 107).

Odslej ljubezen moja boš le Ti,
le Tebe moja pesem bo slavila,
po Tvojih potih noga bo hodila,
le zate bilo bo srce vse dni!

Vse bolj se je spraševal, kje bo največ »storil za prenovitev našega ljudstva po evangeljskih načelih, za zveličanje duš ...« (Strle 2010, 181).

7.5 *Ti daj blagoslov*

Pri svojih petnajstih letih še ni bil trden kot skala. To je doba, ko želi vsak najstnik spoznati vse, čeprav ve, da ne sme. Družčina je že poskušala kakšno cigareto in tudi kakšen kozarček. Pa seveda tudi spogledovanje z dekleti. Razširil se je uporniški duh in zavračanje kakršnih koli pravil zavoda in zahtev vodstva (Dragar 2010, 146–147). Lojze je napisal pesem *Ti daj blagoslov*, ki pravi:

...V vejah vetrič pesem zašumi,
v srcu hrepenenje vžgo oči.
Cesta pesem vetra uduši,
hrepenenje v srcu, mi umri.
Mrak prinesel pesem je zvonov,
nikdar moji, Ti daj blagoslov.

7.6 *Svetla pot*

Lojze se je zelo varoval, da mu kdo ne bi česa podtaknil. Zelo je pazil, da je imel pravi odnos do deklet. Sklenil je: »Do deklet bom zmeraj storil le to, kar je potrebno. O tem si bom vsak večer izprašal vest.« Razumljivo je, da je tudi Lojze pogledal za dekleti. Premišljevanje o odnosu med fantom in dekletom je bilo pri njem zelo

krščansko. Njegovo vedenje je bilo premišljeno, obogateno s čistimi besedami brez praznih dodatkov. Za vse to pa sta bila potrebna volja, samoobvladovanje, kar je mogoče doseči le z molitvijo. V pesmi *Svetla pot* pravi takole (Dragar 2010, 220):

Deklica, mar se bojiš
v temo zavite noči,
ki okrog naju leži,
da vsa nemirna drhtiš?
Svetla je najina pot,
v dušah svetlo je vsak čas.
Umiri se, s tabo sem jaz;
Bog je nad nama povsod.

7.7 *Ljubezen*

Fantje so Lojzeta večkrat malo podražili v zvezi z dekleti, saj je napisal kar nekaj pesmi na temo deklet. Pri vprašanjih, kot je ta, katera je njegova Primičeva Julija, je Lojze v zadregi kar zamenjal temo ali večkrat dejal, da je pravzaprav ne pozna, o čemer govori tudi pesem *Ljubezen* (Arko in Bogataj 2012, 63–66).

Saj niti ne poznam je pravzaprav,
a vem, da so ji lica razcvetela,
da duša ji je čisto bela,
da to že dolgo sem iskal...

8. Pesmi o naravi in letnih časih

Lojze je občudoval slovensko zemljo, predvsem je imel neizmerno rad svojo mirnsko dolino. Že kot pastirček je opazoval naravo, prisluhnil ptičjemu petju in opazoval cvetje, opazoval utrip jutra in večera in z nežnimi barvami izrisoval letne čase (Štrukelj 2011, 16).

Ko je v Ljubljani bilo sončno, je Lojze skrbi dal na stran in se posvetil predvsem občudovanju stvarstva, takrat se mu je srce napolnilo z optimizmom. Misel na domače, kako jih bo razveselil, ko bo prinesel kakšno darilce. To mu je dalo navdiha, da je spesnil kakšno pesem.

V pesmih se opazi, da je naravo na podeželju in dogajanje povečeval, za mesto pa je večkrat dejal, da je pusto. Prava mojstrovina se pokaže, ko preplete umiranje

narave s svojim koncem zemeljskega življenja. Predvsem pa so pesmi ena velika zahvala za celotno stvarstvo in bogastvo letnih časov.

Svojo dolensko naravo je takole opisal v peti šoli: »Sadni vrtovi, pisani travniki in zlate njive, še dalje tam zadaj pa pojo gozdovi. Bela cerkvice gleda s hriba pohlevno vasico pod seboj in prosi nanjo božji blagoslov« (Slana 2001, 33).

8.1 *Trenutek*

Šumenje gozdov in žuborenje potoka, glasovi ptičev v mladih jutrih s pesmijo in vriski pastirjev, vinska trta, potopljena v čisto valovje, neomadeževano ozračje ter lesketajočem se soncu. Vse to je upesnil v številnih pesmih, ena takih je pesem *Trenutek* (Strle in Pleško 2001, 10).

Ti!
Meni se zdi,
da se nekaj godi.
Kaj? Slutim le, kaj.
Da z juga že gre,
pomlad čez polje
v bodeči se gaj.
Hej!
Pesem in cvet,
jaz mlad in ves svet
pred mano brez mej!

8.2 *Spomin*

Lojze je imel veliko domotožje. Ko je prišel v Ljubljano, je to, kako se počuti, tudi večkrat prelil na papir. Ko je prišel v marijanišče, sploh niso vedeli, da je Lojze prisoten, saj je bil šibak, tih, neroden in slabo oblečen. Od daleč se mu je videlo, da prihaja s kmetov, zato so se ga kdaj pa kdaj mestni fantje lotili. A Lojze jim je kmalu pokazal, iz kakšnega testa je (Strle 2010, 116). V tretji šoli je nastala pesem *Spomin*.

Tu v mestu pusto je,
ker cvetja ni,
ker petja tu ni;
pač cvetje tu je
le meni se zdi,

da v mestu ga ni,
ker tuje mi je.

Lojze je potreboval kakšen teden, da se je navadil na novosti, a kaj kmalu je postal živahen in pogumen (Strle in Pleško 2001, 25).

8.3 *V čolniček bom skočil*

Lojze je bil v načelih nepopustljiv, dosleden v mišljenju in ravnanju ter nedostopen za slab zgled (Strle in Pleško 2001, 59). Sošolci so večkrat dejali: »On pač ni tak kakor mi drugi. Je nekaj posebnega ...« (Strle 2010, 143). O tem govori tudi pesem *V čolniček bom skočil*, ki jo je napisal kot četrtošolec.

V čolniček bom skočil
in na morje zaveslal.
Tam viharje bom izzval,
ko z vso silo privrše,
sam bom vsem nasproti stal
sredi besnega morja,
sredi spenjenih voda.
V boju bom dočakal dne
in bo srečno mi srce.

8.4 *Iz nebes pomoč*

Globoka vera mu je dajala moči, da je zdržal vse te križe, ko se mu je začelo mračiti in na nebu ni bilo zvezd. A vedno je prejel pomoč od Zgoraj in vedno se je lahko obrnil Nanj. O tem pripoveduje v pesmi *Iz nebes pomoč* (Strle in Pleško 2001).

Vse okrog je noč,
v meni pa gori,
mene pa hrabri
iz nebes pomoč.

V marijaniški kapeli je bil redni gost, kjer se je pogovarjal s svojim Očetom in prosil za vztrajnost in krepostno življenje (Strle 2010, 172).

8.5 *Pomlad v sonetih 1*

Nekega dne je Lojze h Pogačarjevim prinesel pesem *Pomlad v sonetih 1*, kjer spregovori o svoji vasi (Dragar 2013, 86).

Toplo sijati sonce je začelo,
so sapice lahko zavele,
po travnikih cvetice zacvetele
in se v zelenje drevje je odelo...

Na list je prelil vso to lepoto stvarstva s preljube Dolenjske, ki se prebuja v pomladnih mesecih iz zimskega spanja.

8.6 *Brez naslova*

Lojzetovo soočanje z mestom, ki ni imelo nič skupnega z njegovim domačim krajem, kjer je bilo pusto, brez ptičjega petja, brez cvetja ... Tam v mirnski dolini pa je bilo vse tako cvetoče in pojoče.

Zato se je tako rad odpravil na Golovec, kjer je podoživljal spomin. Zapisal je pesem *Brez naslova*, ki pravi takole (Dragar 2010, 122–123).

Tu v mestu pusto je,
ker cvetja tu ni,
ker petja tu ni;
pač cvetje tu je,
le meni se zdi,
da v mestu ga ni,
ker tuje mi je.

9. Priložnostne in razigrane pesmi

Pesmi so nastale ob različnih priložnostih. Od teh, kjer se sprašuje o lastnem koncu življenja in pomembnih ljudi v njegovem življenju, do čestitk in zahval uglednih mož ter o pustnih maskah in slovenskih šegah.

Lojze si je dal duška tudi v mladostni šaljivosti. V njih se kaže, da je imel Lojze smisel za prijeten humor, bil je vesel in dobrodušno šaljiv (Dragar 2010, 163–165).

9.1 *Mladost ti moja*

Lojze je v svoji otroški dobi pokazal, da je zelo trmast fant. Predvsem takrat, kadar je hotel iti k materi v Impolje. Zaradi svoje vztrajnosti ga je teta iz strahu, da bo Lojze res odšel, kar zaprla v shrambo. Kasneje, ko je prišel v materinski dom in ga je moral znova zapustiti, ni več vedel, kje je pravzaprav njegov dom, zato je tudi večkrat

samotaril in pretočil kakšno solzo. V četrti šoli je tako nastala pesem *Mladost ti moja* (Strle 2010, 109).

Mladost ti moja, Bog te blagoslovi,
kot črna noč so tvoji kratki dnovi,
kot noč, ki jo oblaki zatemne,
le redke, redke zvezde jo krase.

9.2 Četrtošolska glosa

Lojze se je zelo trudil, da je bilo šolsko življenje karseda bogato, zato je sodeloval na vseh prireditvah. Na koncu četrtega letnika je napisal šaljivo *Četrtošolsko glosa*, ki so jo objavili v *Mentorju*. Sošolci so pesem napisali na tablo ter narisali četrtošolsko revo, ki se trudi, da pride v višjo gimnazijo (Slana 2001, 62). Tako glosa si je Lojze lahko privoščil, saj je bil odličnjak in je bil oproščen male mature (Strle in Pleško 2001, 30).

Čez oslovski most potuješ,
grščina te strašno muči,
Cezar ni po tvoji buči,
nad kemijo obupuješ
in nad algebro vzdihuješ.
Kaj se k Alpam vse prišteva,
kaj Prešeren vse opeva,
znati vse je nemogoče,
da spoznaš, to šola hoče,
ti četrtošolska reva!
Zopet se začni učiti,
pridno Cezarja prestavljaj,
grške glagole ponavljaj,
pa se rešiš morebiti
polomije, ki grozi ti.
Tisti pesmi naj prepeva,
se dekletu razodeva,
komur sreča bolj je mila;
tebi je pa nauk pustila:

Pusti, kar ni zate, šleva!

9.3 *Profesorju doktorju Ernestu Tomcu*

Ko je divjala vojna po deželi, je Lojze v tem času izgubil veliko prijateljev: Jaroslava Kiklja, Janeza Pavčiča, Vinka in Franceta Mravljeta ter profesorja Ernesta Tomca, ki je bil njihov vodja, kateremu je Lojze posvetil pesem *Profesorju doktorju Ernestu Tomcu*. Pesem ima akrostih: Počivajte v miru. Smrt je vse zelo prizadela, a kot pravi v pesmi (Slana 2001, 111).

Mrtvi ste nas za zmeraj zapustili.
In mi smo zapuščeni zajokali,
Razumemo pač božjih ne poti,
Umeli tam jih bomo, kjer ste Vi!

Vse te izgube so vse zelo prizadele, pri čemer so jih krepčale Jezusove besede: »Ne bom vas zapustil sirot, prišel bom k vam« (Jn 14,18). »To se bo dogajalo, da boste mogli pričevati zame« (Lk 21,13).

9.4 *Ob Ehrlichovem pogrebu*

»Mladec mora biti pripravljen na žrtve, na mučeništvo in smrt!« Te besede je imel zapisane v koledarju in jih je imel vedno pri sebi. Pod komunističnimi streli je umrlo veliko uglednih mož, eden izmed njimi je bil profesor Ehrlich, ki mu je Lojze posvetil pesem *Ob Ehrlichovem pogrebu* (Strle in Pleško 2001, 74).

Kaj ste prešteli nas, naše vrste,
ali ste videli ogenj v očeh,
ste razumeli besede srčne,
čutite, kaj je v nas mladih v teh dneh?
Bojte se, bliža se čas,
preden pobijete nas,
dvigne se silni Vladar,
ki ne umrje nikdar!

Ob nasilni smrti Vinka Mravljeta, ki je bil goreč član Katoliške akcije, je Lojze v svoj dnevnik zapisal: »Dobil sem del Vinkovega dnevnika. Slutil je smrt, pa se je ni ustrašil. Da, če nas pobijete devetindevetdeset odstotkov, mi ne odnehamo!« (Strle 2010, 155)

9.5 *Naša pesem*

Lojze ni bil sanjač, za ljubezničenje in vzdihovanje mu ni bilo mar. Tudi med počitnicami ni lenaril ali je kaj delal na kmetiji, se učil ali pa inštruiral. Pri vsem tem pa je bila zavest o božji pomoči. Bil je skromen in tih, vendar je bilo čutiti ponos in samozavest, združena s ponižnostjo. Lojze se ni rodil kot svetnik, napor je združil z gorečo molitvijo. Ob Kikljevi smrti je zapisal: »Mi gremo naprej, mi strelci! Naša volja mora biti stalno usmerjena k Bogu in nadeti si moramo vsak dan svoj križ in iti za Kristusom. Moramo resnično sodelovati pri ustvarjanju lepše prihodnosti slovenskega ljudstva in vsega sveta. Mi gremo naprej! Pripravljamo se na katakombe, toda z nami je Bog!« (Dragar 2010, 209) To je izrazil v pesmi *Naša pesem*.

... Naj bliski se vžigajo,
strele naj švigajo,
orel strahu ne pozna!
Oblaki se gnetejo,
snujejo, pletejo,
da nas potisnejo s skal,
a mi še stojimo,
pečine držimo,
pod tabo, o sonce, naš kralj ...

Da je zdržal in duhovno napredoval, mu je bila v veliko tolažbo sveta evharistija. Kot je sam dejal: »Evharistija, sonce mojega življenja!« (Strle 2010, 169).

10. **Pesmi, ki pričujejo o mučeniški smrti**

Svoje preroško poslanstvo je Lojze zapečatil z darovanjem samega sebe. Osebno je bil svojemu poslanstvu povsem predan, kot je sam dejal: »Mladec mora biti pripravljen na žrtve, na mučeništvo in smrt!« (Štrukelj 2011, 18–21).

»Lojze je bil videc, saj je upesnil svojo zadnjo pot. Pravi, da bo težka, da bo kri tekla, vem da bodo planili name, vendar me ljubezen žene ... Največ pesmi je napisal v mlajših letih, zadnje leto ni napisal veliko, saj so bili hudi časi in ga je to zelo potrlo. Ni bil več sposoben pisati pesmi. Resničnost njegova je bila težja, kot je v pesmih pisal« (Janez Pogačar 2015).

Lojze se je večkrat ustavil na grobovih pokojnih prijateljev, ki jih je vzel režim. Dejal je: »Kaj misliš, ali naju čaka ista usoda? Morda že ... letos?« (Golob 2010, 43).

Lojze, ki bi se moral odločiti, kam naprej, je zelo nihal. Ali biti ves predan domovini in Bogu ali živeti bolj zase v zakonu in z doto ... Dejal je: »Šla moja pot bo pred Njegov oltar ...« In to se je tudi uresničilo (Golob 2010, 44).

»Bojim se, da pri mučenju ne bi zdržal. Nisem dovolj trden. Molim samo za vztrajnost« (Golob 2010, 47).

Večkrat je tudi sam dejal: »Smrt je vedno pred očmi, bodimo vedno pripravljeni« (Dragar 2013, 173).

Lojzetu na voz proti Mirni je zagotovo prisedel sam Gospod. Bil je prijet, a nihče ni rekel: »Nedolžen sem nad krvjo tega pravičnega.« Nihče ni slišal Lojzetovega kričanja. Ali mu je On vzel glas in jok, a bolečina je zagotovo ostala. Ko je zaključil svojo zemeljsko pot, lahko samo še rečemo: V vsem si mi bil zvest, čez vse te bom postavil (Golob 2010, 49–50).

Vedno ga je opominjal odnos sv. Avguština, ki pravi: »da je treba greh in krive nazore sovražiti in jih z vso odločnostjo pobijati, a pri tem grešnika in tiste, ki so v zmoti, z resnično iskrenostjo ljubiti« (Dragar 2013, 152).

10.1 Utrinek

Slutnja smrti, da bo umrl mlad, se je v Lojzetu rodila že v četrti šoli, ko je napisal pesem *Utrinek* (Strle 2010, 186).

Pa se mi zazdi:
meni govori:
»Kmalu za menoj,
morda še nocoj,
šel boš tudi ti.

10.2 Zimsko jutro

Z leti so se slutnje samo še stopnjevale, vizijo svojega konca je podoživel v šestem letniku v pesmi *Zimsko jutro*, kjer nakaže prizor svoje smrti, ko je ležal v snegu, polnem krvi (Slana 2001, 110). Vse je tiho in mirno, nihče ne vztrepeta, kljub temu da je zemlja prepojena s krvjo. Prva priča krvavim madežem je bilo sonce (Strle in Pleško 2001, 124).

...Toda, ali niso niti vztrepetale,
se bolešno zazibale,
kakor da bi zajokale
in oblaka težo s sebe stresle?
In zemlja je kri polila,
bela polja pordečila.

Lojze ne podleže pesniškemu nihilizmu z rzsuto dušo, ampak vse usmeri v Cilj. S takim pristopom do življenja se je v vojnem času »utrjeval v zvezdo stalnico« (Slana 2001, 114).

10.3 Pred spomladjo 1940

Nekega dne ga je duhovnik vprašal, kaj bi storil, če bi Bog od njega zahteval življenje. Ves miren je odgovoril, če tako hoče Bog, sem pripravljen že zdaj (Slana 2001, 111).

V številnih pesmih je čutiti, da je Lojze slutil, da ga bo Bog kmalu poklical k sebi, zato je bilo opazno, da hoče čim več dobrega narediti danes in da ničesar ne odlaga na jutri, temveč to naredi takoj. Zelo resno je vzel evangelistove besede »Bodite torej budni, ker ne veste ne dneva ne ure!« (Mt 25,13). V sonetu *Pred spomladjo 1940* pravi:

Srce mlado, zakaj si zajokalo,
zakaj se v hrepenenju razbolelo,
zakaj je skoraj ves pogum tvoj strt?
Si česa tudi ti pričakovalo,
si tudi ti življenja zahotelo,
a čez krvava polja stopa smrt.

10.4 Življenja boj

Lojzeta so v Sokolskem domu mučili in poniževali, odvijala se je »veseloigra«. S hudim trpljenjem in z odvzetim dostojanstvom se je Lojze zedinil z Gospodom (Dragar 2010, 274). Moč, da je lahko vzdržal, je Lojze črpal iz vere in da »Bog z ljubečo skrbjo misli na vsakega človeka in mu ne pošilja preizkušenj preko njegovih moči« (Štrukelj 2010, 30). V pesmi je zaznati tudi zavest osamljenosti in upadanja poguma (Strle 2010, 169). Ta dogodek lepo opiše v pesmi *Življenja boj*.

...Okoli mene strašni boj divja
in jaz sem v tem vrtincu majhen, sam,

me bo odnesla s sabo sila ta?
Divjaj, življenje, jaz se ne podam,
ne klone mi pred tabo moč duha,
za temelj samega Boga imam.

V šestem razredu je zapisal: »Ko bi mogel poklekniti pred Bogom s tisto vero, ki je ne motijo problemi; z iskrenim srcem, ki ga ne vznemirjajo madeži; z ljubeznijo, ki se do konca daruje; z zaupanjem, ki se preda ljubljenu bitju v varstvo – potem bi kljub zunanjim viharjem občutil mir, ki ga je Božji Sin prinesel. Potem bi se ne bal ničesar, niti smrti!« (Kunej 2012, 10).

Pred mučenjem so mu vzeli vse, kar je imel pri sebi ... Tako so se izpolnile Svetopisemske besede: »Razdelili so si njegova oblačila in za njegovo suknjo so žrebali« (Jn 19,24).

10.5 Jutranjica

V sonetu *Jutranjica* je prav tako zaslediti slutnjo. Sledil je Kristusu v slavo vstajenja. Prav gotovo se njegova pot ni končala v temi, ampak kot je zapisal v pesmi (Slana-Miros 2001, 15).

Proč, mlačne misli, nov se dan rodi!
A jaz ves poln mladostnih sem moči.
Zdaj grem na pot, srce se ne boji.
A moja pot se ne gubi v temi,
jasno začrtano jo zro oči!
po njej za narod grem po lepše dni.

Oktober 1942 je Lojze zaupal prijatelju: »Bojim se, da pri mučenju ne bom vztrajal.« Na praznik vseh svetih je položil vrtnice na Kikljev grob s solzami v očeh. V novembrski nalogi pa je zapisal: »Smrt je vedno pred očmi, bodimo pripravljeni!« (Dragar 2010, 236–237).

Lojze se je daroval za rast duhovne moči, za moč, ki osvobaja. Ob smrti je bil trden in neomajen v veri. (Slana 2001, 159). Slovencem je prinesel »del Jezusove usode, da se človek po njej očisti in izčisti in postane boljši, spravljlivejši« (Slana 2001, 182).

10.6 Groza

Tista usodna noč je bila mrzla, Lojzeta je grela le lastna kri, ki mu je polzela po obrazu, rokah ... To je upesnil v pesmi *Groza* (Dragar 2013, 198).

Kadar gledam na svoje dlani,
se mi zdi,
da na njih so rdečkaste lise krvi...

»Slutnje v Lojzetovih pesmi so prežete s prekipevajočim življenjem, s hrepenenjem po daljavah, ki so se ožile, in po daljnih ozvezdijih, ki bi se jih rad dotaknil, a ni vedel, da se jih že dotika. Duhovna plemenica, ki ji je sledil in jo vedno znova netil, je na trenutke zasijala v svetniško verskem navdihu. Na razpotju vere je pesnik doumel božjo navzočnost kot veliko upanje odrešitve. Njegove pesmi so zato jasne tudi v mučnih notranjih spopadih in v iskanju božje bližine« (Slana 2001, 113).

»Mučeništvo je največje pričevanje za resničnost vere; mučeništvo pomeni pričevanje, ki gre prav do smrti. Mučenec pričuje za umrlega in vstalega Kristusa, s katerim je zedinjen po ljubezni. Mučenec pričuje za resnico vere in krščanskega nauka. Smrt pretrpi z dejanjem srčnosti« (KKC 2473).

10.7 Prav blizu je sveti večer

Za božične in novoletne praznike leta 1942 je Lojzeta gnala domov ljubezen do matere, saj je že celo leto ni videl, do domačih in kraja, kjer je preživljal otroštvo (Slana 2001, 125). Napisal je še zadnjo pesem *Prav blizu je sveti večer*, ki velja kot Grozdetov labodji spev (Strle 2010, 189).

Prav blizu je sveti večer,
čeprav ni nikjer še snega,
čeprav ni še konca vojske,
čeprav je še v srcih nemir.
Umijem si mlado srce,
ni z biseri ga okrasim,
z ljubeznijo ga prenovim –
glej, Detece božje že gre!

Globoke slutnje je prepodil z Jezusovimi besedami: »Moj Oče, če je mogoče, naj gre ta kelih mimo mene; vendar ne, kakor jaz hočem, ampak kakor ti hočeš« (Mt 26,39).

10.8 Padajte snežinke

24. decembra 1942, ko je izstopil na železniški postaji, je bil močan mraz in tudi snega ni bilo malo. Tako se je lahko porodila pesem *Padajte snežinke* (Dragar 2013, 181).

Po najstrašnejši noči so sončni žarki posvetili na izmučeno in izmaličeno telo. Sonce je videlo, kako se je snežna odeja obarvala rdeče, a takrat se je njegova duša že dvignila v nebo.

Padajte, snežinke,
kri z zemlje izmijte
in jo pregrnite!
Vse grdo naj zgine,
da srce napije
čiste se beline,
da se v njej umije
in zleti v višine.

Grozde se je dvignil v višave in angeli so ga ponesli h Gospodu, ki je vodil njegove misli, besede in dejanja. Stopil je v trajen dom, kjer je našel svojo podobo pravice ter posodo vse svetosti, kjer uživa večno življenje. Prav gotovo pa tudi ni naključje, da je Lojze pred smrtjo ravno prebiral Pavla (Strle 2010, 197), kjer je imel označeno: »Dober boj sem izbojeval, tek dokončal, vero ohranil. Odslej je zame pripravljen venec pravičnosti, ki mi ga bo tisti dan dal Gospod, pravični sodnik.« (2 Tim 4,7–8)

10.9 O Pomladi

Tako je Lojze 1. januarja 1943 svojim mučiteljem odpustil z besedami: »Gospod, ne prištevaj jim tega greha« (Apd 7,60). Za Lojzeta se je tako začela velika noč, kot pravi v pesmi *O Pomladi* (Štrukelj 2010, 39).

Saj Kristus Tvoj je vstal in zdaj živi,
On je s teboj, ki je ljubezni vir
in v Njem bo našla tvoja duša mir.

»Zatem se mi je prikazala velika množica, ki je nihče ne bi mogel prešteti, iz vseh narodov, rodov, ljudstev in jezikov. Stali so pred prestolom in pred Jagnjetom, ogrnjeni v bela oblačila, v rokah pa so držali palmove veje ... To so tisti, ki so prišli iz velikih stisk in so oprali svoja oblačila ter jih pobelili z Jagnjetovo krvjo. Zato so pred Božjim prestolom in noč in dan služijo Bogu v njegovem svetišču; in on, ki sedi na prestolu, bo razpel svoj šotor nad njimi in ... obrisal vse solze z njihovih oči« (Raz 7,9.14b–15.17b).

10.10 Obhajilna pesem

Pri zadnjem svetem obhajilu, kakor že prej, je ponavljal pripravljenost, da daruje svoje življenje Zanj. Leto prej je napisal pesem *Obhajilna pesem* (Strle in Pleško 2001, 119).

... Sprejmi ga v svoj objem,
vsa se utopi v Njem,
potlej od sreče umri.

Vedno bolj se je bližal domačemu kraju, vse bolj so prihajali lepi spomini na mladost in tudi grenki trenutki. Misli pa so ostajale pri delu za osvojitve domovine in za širitev Gospodovega kraljestva (Strle 2010, 192).

10.11 V slovo

Slutnjo opeva tudi pesem *V slovo*, ko Lojze govori nekemu dekletu.

Oj z bogom, še se vidiva,
če ne poprej, nad zvezdami.
Nikdar ne bodi žalostna!
Za večnost smo ustvarjeni.

10.12 Rad bi imel ...

Tako se je izpolnila Lojzetu največja želja, da bo skupaj z Očetom v nebeški slavi. »Jaz pa, po tvoji obilni milosti, vstopam v tvojo hišo« (Ps 5,8). Spesnil je pesem *Rad bi imel*:

K božjemu soncu bi švignil v višavo,
k Njemu, ki kralj je neba in sveta,
pesem mogočno zapel ni mu v slavo
in pri njem našel bi pokoj srca.

»Grozdetu telesna smrt ni predstavljal človeškega eksistenčnega konca, temveč šele začetek pravega človeškega poslanstva« (Arnež 2011, 106).

Profesor Anton Štrukelj je dejal: »Svetniki so odprta vrata h Kristusu. Njihova pot se izteka v Gospodovo ljubezen. Bog uporablja svetnike, da po njih razsvetljuje svet. Milosti, ki jih je Bog podelil svetnikom, je podelil svetu. Zato so svetniki kažipot k Bogu« (Štrukelj 200, 313).

10.13 Pevčeva molitev

Lojzetu se je želja »izpolnila na višji način, kakor je mogel pričakovati. Prišel je k Bogu, njegovo življenje in njegova smrt pa pojeta Slovencem novo pesem in si iščeta pot do bratov ...« (Strle 2010, 200).

...In nova pesem bo Slovencem vstala,
čez to zemljo, vso Tvojo, se razlila
kot vonj sladko dišečega kadila
in pot si do vseh bratov poiskala,
s sladkostjo svojo srca napolnila
in zate jih, Ljubezen večna, vžgala.

Svetniki niso rojeni kot svetniki, ampak postanejo sveti, če svoje življenje skušajo približati božjim zapovedim. Nekateri so si, prav zaradi te zvestobe božjemu nauku, zaslužili mučeništvo.

Lojze bi zagotovo napisal še veliko pesmi, a najlepša je pesem »njegovega življenja«. »Pesem, ki se je prelila v izredno lepe akorde, krepostnega ter z Bogom povezanega življenja« (Strle in Pleško 2001, 130).

Sklep

Kaj nam sporoča Grozde? Zagotovo to, da je potrebno »veliko morale, srčnosti ter vere v pravično prihodnost«. Ljudje se še vedno bojimo drug drugega ter nas tlačijo »bremena vesti«. Žrtve je treba pokopati in jim dodeliti mesto, ki jim pripada, saj drugače se bodo bremena prenašala iz roda v rod. Narod se mora med seboj spraviti in odpustiti bližnjemu. Zato obogatimo vizijo našega naroda z duhovnimi vrednotami za boljšo prihodnost. Tako kot Pavel je tudi Grozde nenehno prosil za milost, da bi se izognil napakam, ki bi preizkušale njegovo duhovno napredovanje (Slana 2001, 128–129).

Zato sejmo semena sprave, odpuščanja in upanja, da bomo lahko zaživel. Poskrbimo, da bo svet prijaznejši, da bo prevladoval »sij ljubezni in človečnosti«. »Z odpuščanjem in spravo se človek na novo rodi v svobodno prostranost duha, kjer domuje prijateljstvo in iz ljudi klijejo zrna božje snovi« (Slana 2001, 209).

»Lojze je bil iskalec resnice s svojo neizživeto mladostjo, ko je hrepenel po življenju, znanju in idealih, srce pa po polnosti, ljubezni in spoznavanju lepote sveta.« (Slana-Miros 2001, 15), kar sem tudi ugotovila skozi samo diplomsko delo. To, kar je mislil, je tudi živel. Pesmi kar same govorijo njegovo življenje. Opazila sem, da so se v Grozdetu porajali razni občutki, od dvomov in raznih bojov do veselih hvalnic in razigranih mislih, ki hvalijo Najvišjega. »Najpomembnejše je bilo njegovo utroedinjenje v enem samem pojmu – Boga, domovine in poezije« (Slana-Miros 2001, 23). Življenje je zajemal z veliko žlico, saj je zagotovo vedel, da Bog to od njega pričakuje, zato je še posebej velik vzor in priprošnjik mladih.

Grozde v svojih pesmih izžareva številne kreposti, kot so: »delavnost in požrtvovalnost, zvestobo v izpolnjevanju dolžnosti, globoko molitveno in duhovno življenje, prizadevanje za čistost, predanost za apostolat, vsestransko ustvarjalnost in zrelo samostojnost« (Štrukelj 2011, 24) ter posebno ljubezen do domovine. »Srce mi poje himno, donečo do neba: »Vse za domovino, narod in Boga!« (Štrukelj 2011, 42).

Pesmi so kot ena sama molitev, saj v njih »odkriva svojo lirično in mistično dušo« (Štrukelj 2011, 5), odpirajo najgloblja njegova doživetja in različne dogodke, povezane z njegovim življenjem. V skoraj vseh pesmih se na koncu obrača s prošnjo ali z zahvalo h Gospodu in k božji Materi Mariji in jima vse izroča z besedami »zgodí se«. Kljub

temu da je dajal videz odločnosti in trdnosti, po prebranih pesmih vidimo, da je imel številne dvome in boje, a z Božjo pomočjo je vse premagal. Prav tako si upam trditi, da je bil vizionar, saj je konec svojega življenja opisal v številnih pesmi, kot da bi vedel, da mora darovati življenje za slovenski narod. Tudi v današnjem svetu potrebujemo takšnih zavednih Slovencev, kot je bil Lojze. Svet izgublja vrednote in vera postaja vse bolj odrinjena. Poudarjajo se materialne dobrine in upam si trditi, da to pelje v propad, zato nam zagotovo Lojze iz nebes govori, da »Slovenijo Bogu vrnimo!« Trdnost vere in prejemanje evharistije z otroško preprostostjo in hvaležnostjo je velik blagoslov, ki ga je Lojze zagotovo imel, saj je bila ravno evharistija tista, ki mu je vlivala tolažbo in dajala pogum. Vse stvarstvo časti in poje hvalo Vodnici in Pomočnici, kot je božjo Mater poimenoval Lojze, in v številnih pesmih jo prosi, da bi hodil po pravi poti. Velik vzor mladim je tudi po zavzemanju za čistost, česar manjka današnji mladini, saj se je ta vrednota popolnoma izgubila. Hvaležnost za čudovito stvarstvo in deželo Slovenijo, kjer si človek odpočije, misli in uživa v lepoti stvarstva, se je Lojze še kako zavedal. V skoraj vseh pesmih se na koncu obrača s prošnjo ali z zahvalo h Gospodu in k božji Materi Mariji in jima vse izroča z besedami »zgodí se.«

Lojze je zelo velik katoliški pesnik. Njegove pesmi bi morali uglasbiti, da bi ga ljudje spoznali tudi kot pesnika, saj imajo zelo globoka sporočila.

»Veliki čas, ki ga preživljamo, je dal velike ljudi, ki so narodu v čast in bodo za vso prihodnost svetli vzori, vredni, da jih posnemajo bodoči rodovi« (Rožman 1944, 105).

Zato: Blaženi Lojze Grozde – prosi za nas!

Povzetek in Ključne besede

Ali je bil Lojze Grozde pesnik? O čem govorijo njegove pesmi in kje je dobil navdih za pisanje?

Blaženi Lojze Grozde je bil fant, ki je z mučeništvom daroval življenje za Kristusa. Njegovo življenje ni bilo »postlano« z rožicami. Vsak dan se je bojeval s svojimi križi in težavami, a pri vsem tem je ohranil trdno vero in v moralnih načelih ni nikoli popustil. Pri vsem tem sta mu moč dajala evharistija in trdna povezanost z Njim. Kljub trdnosti in odločnosti pa je imel velik talent za pisanje pesmi. Njegova veličina se kaže v kar 153 pesmih, ki ga predstavijo kot zelo nadarjenega.

V nalogi avtorica poskuša preplesti njegove pesmi z dogodki iz njegovega življenja. Izbrane pesmi je razvrstila v sedem skupin: 1. Domovinske in narodnostne pesmi, 2. Verske in molitveno – izpovedne pesmi, 3. Marijine majniške in drobne pesmi, 4. Dekliške in ljubezenske pesmi, 5. Pesmi o naravi in letnih časih, 6. Priložnostne in razigrane pesmi in 7. Pesmi, ki pričujejo o mučeniški smrti. Navdih je Lojze črpal iz svojega življenja, saj je njegovo življenje ena sama pesem, prežeta s Kristusovo lučjo.

Namen naloge je Lojzeta spoznati preko pesmi in odkriti njegovo globoko povezanost z Gospodom ter ga prepoznati kot velikega častilca Marije, zavednega Slovenca in domoljuba, ljubitelja stvarstva in hudomušnega fanta, ki rime stresa kar z rokava.

Ključne besede:

Lojze Grozde, mučenec, pesnik, domoljub, Marija, Evharistija, čistost, stvarstvo, razigranost.

Summary

Was lojze grozde a poet? About what are talking his songs and where he got the inspiration to write?

Blessed Lojze Grozde is a guy who has given his life with martyrdom for Christ. His life was not a bed of roses. Every day he fought with his crosses and difficulties, but in all this he kept a strong faith and has never receded his moral principles. In all this he was given the strength by the power of the eucharist and a strong relationship with Him. Despite the strength and determination he had a great talent for writing songs. His greatness shows in 153 poems, which present him as very talented. With this project author tries to interweave his songs with events from his life. Selected songs are classified into seven groups: 1. Homeland and national songs 2. Religious and prayer - confessional songs, 3. Mary of the May and tiny songs, 4. Girls and love songs 5. Songs about nature and the seasons, 6. Casual and playful songs and 7. Songs that testify of martyr's death. Lojze was inspired by his own life, because his life is only one song, imbued with the light of Christ.

The purpose of the project is to meet Lojze through songs and discover its deep relationship with the Lord and recognize it as a great worshiper of Mary, conscious Slovene and patriot, lover of creation and humourous boy who can make rhymes without a problem.

Key words:

Lojze Grozde, a martyr, a poet, a patriot, Mary, the eucharist, purity, creation, playfulness.

Reference

- Arko, A. in Bogataj, J. D. 2012. *Sem mislil, da sem sam*. Ljubljana: Brat Frančišek.
- Arnež, Janez. 2011. Prijatelj Lojze Grozde. v: *Communio* 2011/1. 98–107. Ljubljana: Družina.
- Dragar, Milanka. 2010. *Zvest Križanemu*. Ljubljana: Založba Dragar.
- Dragar, Milanka. 2013. *Sem Lojze Grozde*. Ljubljana: Založba Dragar.
- Golob, Berta. 2010. *Mučenec Lojze Grozde. »Jaz sem neskončno drevo«*. Ljubljana: Družina: Zbirka Luč sveta.
- Grozde, Lojze. 1999. Življenje, pridi, pridi! v: *Communio* 1999/1. 92–96. Ljubljana: Družina.
- Grozde, Lojze. 2011. *Pesmi in proza*. ur. Anton Štrukelj. Ljubljana: Družina.
- Janez Pavel II. 1995. *Prestopiti prag upanja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- *Katekizem katoliške Cerkve*. 1993 Ljubljana: Družina.
- Kunej, Gregor. 2012. Predgovor. v: *Sem mislil, da sem sam*. 7–15. Ljubljana: Brat Frančišek.
- Luzar, Igor. 2010. »Blaženi Alojzij Grozde, zgled dobroteljnosti in solidarnosti v moči evharistije«. v: *Blaženi mučenec Alojzij Grozde v soncu evharistije in Marije* [Programski list Mednarodne Marijanske papeške akademije]. 15–20. Brezje.
- Pibernik, France. 2011. Lojze Grozde (1923-1943). v: *Communio* 2011/3. 286–296. Ljubljana: Družina.
- Pogačar, Janez. 2015. Pogovor o Lojzetu Grozdetu. Ljubljana, 4. marec. Osebni arhiv.
- Ratzinger, Joseph. 1990. *Zazrti v Kristusa*. Ljubljana: DSSDB.
- Ratzinger, Joseph. 2005. *Bog nam je blizu: Evharistija*. Ljubljana: Družina in MKSBD.
- Rožman, Gregorij. 1944. Posvetilo knjigi Antona Strleta: Lojze Grozde. v: *Communio*. 2011/3. 105. Ljubljana: Družina.

- Slana, Miroslav. 2001. *Slovenski sij svetosti: Mladi mučenec Lojze Grozde*. Maribor: Slomškova založba.
- Strle, Anton. 1944. *Lojze Grozde: Mladec Kristusa Kralja*. Ljubljana: Ljudska tiskarna.
- Strle, A. in Pleško, T. 2001. *Osmošolec iz Vodal*. Ljubljana: Družina.
- Strle, Anton. 2010. Lojze Grozde. v: *Communio* 2010/2. 105–200. Ljubljana: Družina.
- *Sveto pismo. Nova zaveza in Psalmi: jeruzalemska izdaja*. 2010. Ljubljana: Družina.
- Štrukelj, Anton. 2000. *Klečeča teologija*. Ljubljana: Družina.
- Štrukelj, Anton. 2010. »Mučenec Lojze Grozde, ves predan Mariji«. v: *Blaženi mučenec Alojzij Grozde v soncu evharistije in Marije* [Programski list Mednarodne Marijanske papeške akademije]. 21–39. Brezje.